

Oaspetele de onoare

Unul din elementele esențiale ale prozei de substanță este implicarea politică a scriitorului în problemele societății în care el trăiește și lucrează. Prin implicare sau atitudine politică nu înțelegem un act simplist și simplificator. Desigur că pe un prozator aspectele negative sau pozitive ale societății îl interesează în aceeași măsură ca pe orice cetățean sau ca pe un publicist, însă pentru el observarea faptului reprezintă doar punctul de plecare, un ecou retrimis în conștiință și amplificat în laboratorul ei de lucru în vederea alcătuirii unui ansamblu cu înțelesuri mai adânci, mai durabile și de aceea mai acut prin critica făcută, deși nu direct făcută. Au fost scriitorii care, înțelegând rău această menire, s-au exprimat în opera lor cu mijloacele retoricii, făcînd în mod facil politică prin exagerare sau prin confundarea genurilor. După cum au existat și alții care, transcriind realitatea „cît mai fidel”, au trădat-o.

O asemenea înstrăinare față de arta alt de complexă și de reflexivă a prozatorului, i-ar da dreptate lui Stendhal care, referindu-se la politica mărunță și facilă introdusă în literatură, spune că e ca „un foc de pistol tras în mijlocul unui concert”. Și totuși Stendhal a făcut politică în sens superior, detestînd politica meschină. Fie că ne-a arătat clerul și armata în *Roșu și Negru*; fie că eroul *Mănăstirii din Parma* intră în înțirga cărții alergînd în galopul calului plin de praful bătăliei de la Waterloo și de o admirație sacră pentru împăratul Europei, admirație ce suferă mai tirziu modificări de calitate, înseși modificările politice ale epocii. Cîți tineri din lume, înzestrați și ambițioși — întorcîndu-ne la aceeași frescă pictată în roșu și negru — nu s-au simțit suspendați în gol, între clasa neavută și clasa avută, tocmai acest gol distrugîndu-le viața, inechitatea socială măturîndu-i și de aristocrata Matilde de la Molle ce dădea o lecție politică nobilimii, punînd noblețea inteligenței și curajului deasupra nobleței dobîndită numai prin naștere... Să mai amintim de Balzac? De secretarul politic și financiar al epocii în care Romeo ar fi spus: „Te iubesc ca pe un milion!” De „*Posedații*” lui Dostoievski? De sumbrele înclăștări ale parvenirii din opera lui Faulkner, producînd acele stranii efecte de conștiință, acel virtute infernal de patimi și de obsesii? Cine a surprins, mai adevărat, tragedia răscoalei de la 1907 decît Liviu Rebreanu care nu era nici istoric, nici om politic — fiind prin genialitatea artei sale și una și alta așa cum un mare prozator, ajungînd prin profunzimea intuiției artistice la rădăcinile existenței, se poate substitui oricărei profesii sau cunoașteri.

Există însă — pentru cine înțelege greșit repulsia lui Stendhal față de politică, pentru cine se lasă sedus de plasticitatea metaforei, ignorînd secretele tentației a triplei sale cariere de ofițer, de diplomat și de scriitor — există pentru un asemenea ins posibilitatea unei grave erori. Acea eroare (exact eroarea pe care însuși Stendhal n-a făcut-o) de a se situa în afara sensului ultim al politicii: locul omului în lume. Socotînd numai ambiția lui Stendhal, de altfel realizată, de a căpăta în stil precizia unei fraze din codul penal (și codul penal este textul cel mai plin de consecințe sociale) felul său se confunda cu demontarea atentă și rece a unui mecanism, psihologic pe cît de politic în esența lui. Ar fi o concepție în orice caz ieșită din condiția marelui literaturii, concepția ce vede în scriitor un simplu „truver” bun să rostească la serbări texte idilice. Această concepție superficială și evazionistă ar fi complet străină de datoria povestitorului epocii noastre, profund angajat în destinul tuturor. Și dacă vom vorbi în termeni fundamentali, în înțelesul în care un scriitor francez comunist afirma profetic mai demult că „era fundamentalului reîncepe” și dacă vom da literaturii noastre și omului, grandiosului ei subiect, cu luminile și cu umbrele lui — un destin — destinul acela sau *fatum*-ul nostru modern nu poate fi decît Politica, identificînd-o cu eroica străduință de eliberare a omului de orice servitute.

Proza de substanță, proza de curaj civic și artistic, de participare și de intensitate nu-și poate găsi un scop mai nobil, vrednic să i se dedice o viață de muncă.

*

Discuția deschisă de revista noastră pe temele prozei a prilejuit pînă în prezent cîteva intervenții de un real interes. Vom continua să publicăm schițe și nuvele cît mai variate, ca un sondaj în ceea ce estetica noastră a numit, cu un termen intrat în obișnuință, „diversitatea stilurilor”.

Redacția manifestă toată atenția și grija pentru aceste căutări sau experimente, așteptînd însă ca din mijlocul acestui tinăr și febril atelier de lucru, să apară glasul ales, glasul inimitabil, care să dea întâmplărilor vieții noastre tonul prozei de conflict și de problemă gravă. Sintem încredințați că acel tinăr va sosi într-o zi, timid, neliniștit de propria forță a talentului său, neliniștit de darul prea greu și copleșitor de a mărturisi sincer, fără artificii — faptele povestite fiind strălucirea și aurul veritabil al eretice sale.

El vom întîmpina cu dragoste și cu întreg respectul cuvenit unui oaspete de onoare.

L

ACTOR (Tanagra, epoca elenistică)

ÎN ACEST NUMĂR

Jurnal de poet de Ion Alexandru

În dulcele stil clasic de Nichita Stănescu

Poeme de Vasko Popa

Poșta redacției

de Fănuș Neagu și Cezar Baltag

Opinii despre proză

Scrisul nostru și timpul

Dacă există oameni care șlefuesc pietre prețioase, există și din aceia atrași mai mult de marmoră sau de granit și de alte roci aspre. Nu materialul determină înțelitatea între acești oameni; că a optat pentru unul din ele sau pentru altul — fiecare spune ce poate!

Explicîndu-mi înclinarea spre genul literar pe care îl practic nu am intenția nici să-l clasific între celelalte, nici să-l justific — și nici să merg pînă la capăt. Aici sînt doar gânduri, picurate, din care s-ar putea construi o teorie numai dacă ar fi necesară...

De pildă:

Cînd omul simte nevoia să transmită altora ceva din al său, își alege calea de exprimare cea mai acordată cu el însuși, în complexa lui alcătuire spirituală. De cele mai multe ori, poate totdeauna, se naște cu ea și o poartă în el supus chinurilor, pînă o găsește. Iar dacă și-o ignoră, zadarnic caută alta... N-a fost un singur pictor pe lume, măgăit de vioară.

Sau, de pildă:

Îmi place mai mult muzica simfonică decît cea de cameră, dar totdeauna n-am nici o slăbiciune pentru fanfară; și nu mi-e teamă deci că preferințele mele ar fi determinate de sunetul penetrant al unor instrumente autoritare. Determinantă este, în cazul de față, complexitatea genului. Am socotit totdeauna de altfel, că între roman și simfonie există înrudirea cea mai directă, ca să nu adaug cît sînt de asemănătoare prin construcție și prin puterea de demonstrație.

Foemul și liedul, genuri de cizelură, înrudite cu diamantul, exprimă o stare, și întru aceasta puterea lor poate să atingă sublimul.

Romanul și simfonia unesc toate stările noastre; ele au un program care, chiar dacă nu duce pînă la ultimul gînd al omului, acoperă, măcar prin intenție și apoi prin sugestie întreaga lui viață, cu toate aspirațiile.

Și încă:

Îmi plac vitezele mari, cum îmi plac drumurile care duc departe. Între ape prefer mările, iar în geometrie m-au obsedat polii pămîntului și ecuatorul.

N-am încotro și mă plimb prin parcuri, din nevoia de mișcare a citadinului; satisfacția luată astfel e doar musculară și de loc sufletească. Orizontul este prima escală acceptabilă în trebuința de a străbate spațiul; între un orizont și altul se scrie o carte. Cînd ai sfîrșit-o, pornești către alta, fiindcă odată ajuns la termen, s-a ivit un alt orizont în față. Asemeni Olandezului Rătăcitor sintem blestemați să nu ne oprim și să nu ne putem întoarce.

Fie binecuvîntată această îngrozitoare pedeapsă!

Apoi:

Fiecare epocă a generat un stil care adesea a vrut să le anuleze pe cele anterioare, după ce se născuse din ele. Este o ingrăditudine perpetuă și universală, din fericiere benignă, fiindcă niciodată pînă astăzi n-a putut fi anulat ceea ce trebuia să rămînă.

Dar admit dreptul oricărei generații noi de a le contesta pe celelalte, cu condiția să țină seama că și ea va fi contestată.

Și încă mai departe:

Îmi revizuiesc o carte de acum două decenii; pînă deunăzi îmi plăcuse — azi mi se pare inacceptabilă. Am analizat-o demoralizat, și la fel am făcut cu mine, spre a vedea ce mai poate fi salvat din fiecare.

În ceea ce privește cartea, nu-i resping fondul, nici ideile; sînt mult mai vechi decît mine — au secole sau milenii. Anacronic mi se pare chipul cum le propun oamenilor.

În douăzeci de ani lumea, supusă tensiunilor foarte înalte, aproape electrocutată, a parcurs etape cosmice. De-ar fi să amintesc doar transplantarea inimii omeștești și zborul omului în lună, și tot e de ajuns spre a conveni că trebuie să revizuim multe în noi, grabnic și profund — și printre altele felul de exprimare.

Ideea vecină:

Există o literatură care și-a cîștigat locul permanent în cultura omenirii și pe care n-o mai poate retușa nimeni. Nu va fi negată cît vor rezista tomurile, dar cred că, după o vreme, după o eră, se va merge la ea doar ca la o mărturie, cum se face astăzi cu literatura

Radu TUDORAN

(Continuare în pag. 3)

avant-
premieră
editorială

BALZAC

„Istoria celor treisprezece”

Traducerea aparține lui H. Grămescu (E.L.U.).

MATEI CĂLINESCU

„De la romantism
la simbolism”

Cercetare asupra originilor
poeticii moderne. (E.L.U., seria
„Eseuri”).

ADRIAN MARINO

„Modern, modernism,
modernitate”

O documentată analiză a unor
concepții estetice de stringență
actualitate. (E.L.U., seria
„Eseuri”).

PETRU POPESCU

„Prins”

Tinărul poet, prozator și ese-
ist va publica în curând un roman
cu tematică citadină. (E.P.L.).

«VÎNTUL ȘI PLOAIA»

de zaharia stancu

Cele trei volume ale lui Zaharia Stancu apărute de curind la Editura pentru Literatură, grupate sub titlul *Vîntul și ploaia*, își fixează ca centru de observație și analiză un județ din Tara de Jos, cu câteva zile înaintea alegerilor din toamna anului 1946, eveniment de o însemnată cunoscută pentru evoluția ulterioară a societății românești. Continutul ciclului *Rădăcinile sint amare*, substanța narativă a cărții *Vîntul și ploaia*, cu un loc și un timp determinat, polarizează, prin memoria scriitorului și a personajelor sale cu biografii dintre cele mai neașteptate, dar cu toate acestea, biografii, un timp mult mai vast de investigație, începând cu satul Omița de pe „lunga, îngusta și săraca Vale a Călmățuiului”, avându-l drept unic prinț pe copilul descult Darie, și terminând cu marile lovituri politice din preajma curții regale. Ne aflăm deci în fața reconstituirii unei epoci prin intermediul existenței reale a eroilor săi, unii cu o prezență constantă, alții pasageră, așa după cum o spune și autorul la un moment dat: „Acum cînd ostensec asupra acestor pagini care sînt mai mult de memorialistică decît de roman — ca să-mi aduc bine aminte fiecare amănunt, să nu trec cu vederea nimic din ceea ce a fost important și să nu îngădui fanteziei să adauge ceva ce n-a avut loc. Numele personajelor din a-avut capitol, ca de altfel, numele personajelor din această întreagă carte, nu corespund todeauna numelor pe care personajele reale le-au purtat în realitate. Unor personaje ca Iuliu Maniu, Ion Mihalache, Brătianu, Mihai și Ion Antonescu și alora din aceeași categorie sau cam din aceeași categorie, le-am păstrat în carte numele pe care ele le-au purtat în viața lor particulară și în viața lor publică. Altor personaje le-am dat, din milă dacă vreți, sau din dorința de a nu face să sufere într-un chip sau altul urmașii lor, nume născocite. Dar, la scrierea acestei cărți, nu numele reale sau născocite m-au preocupat ci oamenii înșiși, oamenii înșiși și mai ales faptele lor” (s. a. pp. 44—45, vol. III).

Autenticitatea literaturii-document, atunci (și mai ales atunci) cînd o astfel de literatură antrenează o problemă socială de un interes mai larg și personaje ale căror acțiuni sînt controlabile istoric, indiferent dacă sursele de informație le constituie pagina scrisă, memoria orală sau chiar imaginația reproductivă (nu creatoare), o asigură, în primul rînd, legea morală careia i se supune autorul. În măsura în care artistul va ști să renunțe la imperatiile artei — și în primul rînd la acela al invenției, al creației unei lumi fictive, posibile și nu reale — în aceeași măsură faptele se vor putea elibera de crusta prejudecăților și vor vorbi în limba semnificației lor esențiale etice. Astfel, cînd estetul se retrage cu modestie din fața evenimentului real, locul său va fi luat de un moralist autoritar.

Dar această autoritate cucerită prin dreptul de a judeca faptele oamenilor după o lege morală unică și desăvîrșită, acceptată ca un ideal de către comunitate, va determina, pentru înșăși diversitatea oamenilor asupra cărora se exercită, un tablou real, divers și interesant. Adică judecata morală asupra lumii reale, exercitată dintr-un unghi ideal, poate, atunci cînd rămîne consecventă în sine, să dea naștere unei opere de valoare estetică, întrucît procesul care are loc în cazul ficțiunii se desfășoară paralel, similar cu acela al reflectării din perspectiva unică a perfecțiunii. Acum vom înțelege interesul estetic pe care-l declanșează cronicile, memoriile, și cu atît mai mult scrierile de acest gen, recurgînd la micul artificiu al organizării literare.

Vîntul și ploaia cu cele trei volume ale sale (*Vulpea, Frigul, Roza*) are în centrul său dezbaterii pasionate a mutațiilor sociale și politice petrecute în conștiința oamenilor din județul Telju după 23 August, așa cum se reflectă ele în actele acestora în câteva zile dinaintea alegerilor din 1946. Povestitorul — erou al acestor evenimente — candidat în județ din partea Partidului Comunist, participă la o campanie electorală de o duritate extremă, în care forțele reacționare, din ce în ce mai izolate de popor, dar încă destul de puternice pentru a nu renunța cu ușurință la vechile privilegii, recurg, de regulă, la violență și crimă. Înclăștarea forțelor sociale, dacă ținem seama că ea are loc pe fondul ruinei economice, provocate de război și secetă și în viciul obsedant născut al elementelor naturii dezlanțuite (*Vîntul și ploaia*...), creează o atmosferă de mister și teroare, așa cum le cere arta. Nu există o gradație, o evoluție a personajelor într-o acțiune unitară, din acest punct de vedere nu avem a face cu un roman, așa după cum sublinia și autorul, în paragraful citat. Dar avem o atmosferă, o muzică de fond inegurală și amară, unde și speranța săracilor în viitorul lor mai fericit se aude scrișnită. Văduva primarului comunist din Blajini, Mardare, ucis de ofițerii Ciornu de la Moșia Cîrna, disperată — cu cei șapte copii ai săi, umbli și îngurindu-se și blestemînd, ca înșiși asasinii soțului său: „Pentru tine a murit, mă, Mardare al meu... ca să fii tu deputat... Ca să fii tu deputat ca să fii fic partidul vostru la putere... Spuneai, mai alaltăieri, că voi, comuniștii, o să ne aduceți fericirea... Cine v-a cerut vouă să ne faceți fericii? De ce nu ne-ați lăsat cu necazurile noastre? Că avem destule... Cine v-a chemat, mă, și cînd v-am cerut noi, oamenii de pe aici, să ne faceți fericii?” (pp. 326—327). Dar tot ea, cu cei șapte copii în jur, durere vie, va vota cea dintîi, îndemîndu-și conștiința, cu o hotărîre impresionantă: „Văduva lui Mardare votă, își luă gemeii în brațe, iar ceilalți i se agătară, ca de obicei, de poale. Ieșiți pe prispă strigă:

— Oameni buni, votați fiecare după cum vă îndeamnă inima, că astăzi oamenii sînt liberi și țara e liberă, dar să știți că eu una am votat pentru comuniști... pentru comuniști... Am votat așa cum ar fi votat și Mardare al meu. Cum ar fi votat Mardare al meu dacă ar mai fi trăit... Dacă ar mai fi trăit...” (p. 389).

Punctul comun al personajelor atît de eterogene ale cărții, locul lor geometric în estetica acestui roman — memorial de epocă, îl constituie așa după cum am mai spus, atitudinea, poziția față de idealul moral al comunismului. În funcție de acest ideal, eroii lui Zaharia Stancu sînt buni sau răi, aparțin lumii de ieri sau celei de mine. Deși nu toți, de exemplu, sînt angrenați în alegerile din județul Telju (o mare parte dintre ei nu participă la timpul prezent în carte, ci sînt reînviați de fluxul memoriei) avem mereu în față, prin atitudinea inflexibilă a scriitorului, aceeași scară de valori umaniste, comuniste, după care se aproximează actele oamenilor. Unul dintre cei mai curăț eroi comunisti, un model de echilibru și blîndă înțelegere, fără ca prin aceasta să se transforme într-o abstracțiune, într-un mesaj al transcendenței mereu netulburată și egală cu ea însăși, este Licu Oroș, militant vechi al partidului, trecut prin luptele ilegale și închisorile reacțiunii capitaliste. Un alt activist al județului de partid, Clemente Țigănuș, nu mai puțin devotat cauzei și nu mai puțin pur în motivarea actelor sale, se manifestă rigid ca un apostol, clipele de tandrețe recunoscîndu-și-le aproape ca pe niște slăbiciuni. Un așa-zis „trimis de la Centru” cu misiunea specială de la Interne de a „supraveghea” alegerile, Mosorel Bărbuță, se dovedește un activist, periculos pentru înșăși misiunea ce i se încredințase, prin pactizarea cu prefectul fals comunist Zenobie Bușulenga.

Dar cel mai atrăgător personaj colectiv (aproape de culoarea Westernului) al lui Zaharia Stancu, în care s-a acumulat și înțelepciunea, și hotărîrea, și sărăcia, și curajul poporului, pare a fi neamul Gînjililor din satul Urlăvint. Gînjii nu au prenume (numai la asasinarea unuia dintre ei, aflăm că e Iftodie), ei sînt un nume, o dinastie autentică de eroi populari, comuniști intrinseci și dușmanul, gata oricînd să apere lumea care se naște, alergic de caii lor mici și iuți în cele mai primejdioase și îndepărtate colțuri ale județului, la orice oră din zi și din noapte. Zaharia Stancu a investit în acest mic trib de luptători lucizi o vitalitate neînfricată și o generozitate jubilantă.

Avînd ca nucleu biografiile unor personaje adunate, interesate la „timpul prezent” prin interesele opuse și contradictorii ale alegerilor parlamentare (pe de o parte comuniștii ca Licu Oroș, candidatul — autorul —, Ți-

gănuș, Gînjii etc. etc. iar pe de alta fostul ministru liberal Pierre Țăpoiu, fostii legionari Bosoancu, Marei Cosimbescu și Chiaburii din satul Temeiu), memorialul politic al lui Zaharia Stancu este fragmentat de numeroase incursiuni în memoria anticbelică unele de o virulență pamfletară adecvate reacțiunii burghezo-mosieresti, altele numai satirice, fără a lipsi rarele clipe ale unor evocări lirice. De rinjele „Dîntosului” nu scapă nici dr. Ganciu din satul Omița (episodul cu cafeaua este, orice s-ar spune, prea „tare”), nici pictorul ratat Dioclețian, nici aerele de genialitate ale lui Ludovic Schimbușu (cine știe ce amancier cunoscut și elevilor de școală se ascunde după masca acestui nume „născocit”?) și nici un mecenca ca boier Bordea (Bogdan — Pitești?). Dar tinărul fiu de țaran venit în București să cucerească înalta societate artistică se emoționează cu adevărat în casa poetului Balcancki (Macedonski), precum și lîngă patul de suferință al zugravului „damblagi” (Luchian?). Lumea ziaristilor, a politicienilor mici și mari, a cafelelei și a manifestațiilor de stradă, a pogromurilor și asasinatelor politice din preajma ultimului război mondial completează o frescă și așa cu liniile de forță divergente.

Dacă nu există un schelet unic, o structură definită pentru toate avaturile celor de personaje din cele peste o mie de pagini ale cărții, dacă unele biografii alunecă fără șansa de a se întîlni decît în neșansa lor de a locui același titlu, *Vîntul și ploaia* se citește cu interes pentru aerul său de autenticitate uneori aproape jurnalistică, alături de un lirism plin de forță. În sensul ultimei observații și anume aceea referitoare la căldura poetică a textului, vom sublinia atmosfera de încordare și plumb a toamnei alegerilor, de parcă am participa la o tentativă de a zădărnici, prin apă și vînt, și nămol și beznă eforturile umane îndreptate spre cucerirea altui orizont, această zodie fiind simbolică, am crede noi, pentru bălăcia care s-a dat, și pentru prețul ei. Dacă această stare obsesională a înclăștării poate fi sugerată prin repetiții (*Vîntul și ploaia... Vîntul și ploaia... Vîntul și ploaia...*) nu este mai puțin adevărat că un anumit mod de a conversa al personajelor, devenit bun comun, estompează diferențele dintre ele, le umbrește uneori individualitatea, mai ales că dialogurile, deci expresia lor directă de obiectivare, acoperă cea mai mare parte a cărții. Vorbînd despre calitățile lirice ale cărții lui Zaharia Stancu, trebuie să mai atragem atenția că printre cele mai pure pagini, antologice în acest sens, cititorul le poate găsi și în relația unui vis de o materialitate pe cit de impalpabilă, pe atît de tulburătoare în volumul I, *Vulpea* (pp. 202—213).

Dan LAURENȚIU

avant-
premieră
editorială

FRANCESCO PETRARCA

„Rimc”

Traducere și note: Eta Boeriu. Prefața de Al. Balaci (E.L.U.).

TITU CONSTANTIN

„Ora închiderii”

Volum de schițe și nuvele
(E.P.L.).

FLORIN MANEA

„A doua gravitate”

Versuri — debut editorial
(Ed. Tineretului).

ILIE TĂNĂSACHE

„Înainte de ultimă căderi”

Nuvele și povestiri (Ed. Tineretului).

LECTOR

Documente și manuscrise literare (II)

Al doilea volum de documente și manuscrise literare a-lesse, publicate, adnotate și comentate de Paul Cornea și Elena Piru, editate de Institutul de Istorie și teorie literară „G. Călinescu”, include în sumarul său câteva scrieri de sine stătătoare aparținînd lui Ion Ghica, Mihail Kogălniceanu, Petre Ispirescu, C.A. Rosetti și Vasile Alecsandri. Față de primul volum din această serie (apărut în 1968), cel de față nu mai publică acte, corespondență, fragmente de manuscrise ci direct opere literare. Nu mai trebuie subliniată valoarea istorico-literară a acestor contribuții și mai ales nu mai trebuie discutată oportunitatea publicării lor. Lucrarea acordă un spațiu mai mare ca de obicei aparatului critic, realizînd note și comentarii de interes științific, unele ajungînd la dimensiunile unor studii de istorie literară.

Prima secțiune este consacrată lui Vasile Alecsandri, prin reproducerea manuscrisului francez 178 B.A.R., text ce reprezintă cea mai mare parte a creației sale lirice de limbă franceză. De menționat faptul că, spre deosebire de alte lucrări similare, cea de față, adresîndu-se unor persoane auzitate, în mare parte specialişti, nu mai traduce textele franceze. În note se dau unele traduceri, efectuate, în epocă de un P. Poni, D. Gusti sau chiar de poet.

Notele lui Ion Ghica, intitulate *Notes historiques sur les Principautés*, constituie o „schiză remarcabilă” a istoriei

politice a Principatelor, de la Pacea de la Adrianopol pînă în pragul anului 1848. Manuscrisul lui Ion Ghica are în primul rînd o valoare istoriografică și numai în subsidiar o valoare istorico-literară prin sugestiile de context ce le oferă, confirmînd încă o dată talentul de memorialist al autorului.

Deosebit de interesant prin materialul ce intră direct în biografia scriitorului dar și în biografia epocii este Jurnalul lui Petre Ispirescu. Același unii discurs (în limba franceză) despre istoria culturii și literaturii române discurs pregătit

sensibil”, starea morală a autorului dar ne dau și o imagine autentică a unei iubiri adevărate.

ELENA CĂTĂLINA PRANGATI

Miza pe lumină

Versurile Elenei Cătălina Prangati sînt adevărate metafoze ale dragostei (Dragoste de iulie, Dragoste de

alului”), o goană după certitudinea („Mereu flămînzii de crudul, hoinarul adevăr”), o osmoză naturistă („Mă îndrăgostesc de-un arbore sau de-un bărbat”), un cîntec dedicat strămoșilor (Patrie, Tara daciilor, Închinare) dar și un elogiul al Iașilor: „Sînt îngrozitor de bogată-n probleme, / Jazz-ul strident din localul de seară îl schimb / Cu Iașul care izvorăște dintr-o culoare de stemă / Urîndu-și străzile spre un albastru și nordic Olimp (Revoltă).”

Dar poezia aceasta, prezentă mai mult printr-o impulsivitate șoptită, solicită cu insis-

apropia poezia Elenei Cătălina Prangati de aceea a Magdelei Ișanșo și a Anei Mășlea de poezia Otiliei Cazimir. Dar asociațiile acestea sînt numai modalități didactice prin care încercăm să le conturăm un profil. La prima poezie nota dominantă era erotică, la cea de a doua, sentimentul naturii. Poezia Anei Mășlea confirmă ipoteza prin care, într-un alt breviar arătam că-n literatura noastră acest sentiment n-a dispărut ca-n cele apusene. Pentru noi natura nu constituie o evaziune ci o coexistență organică. Pentru Ana Mășlea toate lucrurile din natură sînt materiale și au răsfrîngeri senzoriale în oameni: Aud cum cade ziua din petale. / Fără de mine nu s-ar clinti un ram. / Au înflorit castanii, se sparge-n oră vîrsta. / Sînt anotimp fierbinte. Răcoare-n glas eram. (Anotimp fierbinte).

Deși aparent nostalgică, poeta iubeste sălbăticia verii, mai mult decît elegia autumnală: cu frunzele toamnei pierdute își apără numai „sufletul de frîg”. Naturismul panvegetalizant e o coordonată a lirismului Anei Mășlea: Pe unde treci numele meu poți să-l aduni / din ierburile din fîșnet de frunze, din dor”. Un fel de festivitate vegetală, mitologizată, străbate peste tot: fețele vin din cîrșii cruzi, cu maramă de „frunze și zări”, iar poeta trăiește o fobie a singurătății, învășînd cum să se apere de liniște. Inegal, volumul n-o poate defini încă pe Ana Mășlea, dar anunță o sensibilitate delicată pe care, cu toate revoltele aflate solemn, o prinde bine apolinicului.

breviar

de Mihail Kogălniceanu pentru un auditoriu străin cu scopul de a-l informa asupra literaturii noastre, de la origini pînă în anul 1840.

Cele 30 de scrisori ale lui C.A. Rosetti către soția sa Maria Rosetti, pe care cititorul le găsește în ultima secțiune a cărții, acoperă o perioadă cuprinsă între 25 noiembrie 1853—10 iulie 1854. „Ardentul” C.A. Rosetti oferă prin aceste epistole un prețios izvor informativ, furnizîndu-ne detalii istorice și prezentîndu-ne un document uman de o inestimabilă valoare psihologică. Ele consemnează, după caracterizarea editorilor, „cu acuitatea unui termometru hiper-

septembrie etc.), migrații sentimentale de o candoare frustă, jocuri panerotice ce nu par artificioase. „După furtuna privirilor” iubitul ei trebuie să se „prefacă-n ploaie” iar „cînd bîntuie viața — cel mai frumos dintre vînturi”, poeta i se confiază într-un fel de deschințec vecin cu mărșălugul: „Și nici nu știu dacă pot să respir, / Dacă îți pot tulbura nelegia pace / Te-aș ademini și te-aș ineca în priviri / Asemenea trupului cu-o lucrare de zi, să știu, / E mai mult decît viața și-i mai mult decît moarte / Să trăiești într-un loc unde ard ciocirlii. (Dragoste de septembrie).

Volumul e o căutare „Brațele mele te caută, drum al re-

tență mai multă muncă și mai ales mai multă experiență spre a putea face cîndva în poezie, cum se exprimă în ultimul poem, „ordine fără metafore”, „înflorind furtunos toate cuvintele deodată”.

ANA MĂSLEA

Fructul apei

Tot un debut e și volumul Anei Mășlea, poetă din aceeași generație cu Elena Cătălina Prangati și tot ieșancă. Dacă, îngroșînd mult asociațiile, am

Rembrandt

Uneori

Mă visez în sala tranului
în cap la masa cea lungă
a cinei celei de taină
și bînd.
Roabele, patruzeci la număr
pe bezna nopții și strigăte de mine
cu strigăt,
au venit și-și piaptănă părul negru
și eu
la flacăra pieptenului
coborît de sus în jos pe șuvițe, pe plețe, pe
coamă
mă luminează.
Și-n tîhnă rea
îmi beau paharul
cînd roabele patruzeci la număr
se piaptănă
și duhul electronului mă luminează.

Risul

Lovit e zeul, trist, și urlă
El are multe brațe, însă,
picioare numai două.
Urletul zeului nu este urlat
decît alina vreme cît e țeapăn
și răzîmat cu talpa de pămînt
Ha,
zeul de-a-ncălare ride.
Este tristețea de-a-ncălare.
Aceași moarte rea cu ochi magnetici
pe care zeul o urla cu talpa stînd peste
pămînt...
La fel de trist cînd e-ncălare
la fel urlînd dar de-a-ncălare
de tropîitul sacadat al calului îmi pare
că zeul ride.

Cîntec de încurajare

Așa cum țărănul se urcă cu tălpile
pe oalele arse
ca să le dovedească
rezistențe și de încredere
bune, la vînzare, —
îmi culc inima peste cuvinte
ca să le vădesc de neruț
și zic:
"încurajez femeia să nască,
"arba o încurajez să fie verde
"încurajez soarele să răsară!

Al meu suflet, Psyhée

A venit ingerul și mi-a zis:
— Ești un porc de cîine,
o jigodie și un rîț,
Pute iarba sub umbra la care-o apasă:
moceră se numește respirația ta!
— De ce, i-am strigat, de ce?
— Fără pricină!
A venit ingerul și mi-a zis:
— Mai străvezie este sticla
decît cel mai statornic gînd opac al tău!
In curînd ai să mori și viermi
îți vor forțoti în nări, în bot, în rîț, în
trimpă!

— De ce, i-am strigat, de ce?
— Fără pricină! Îmi zise ingerul...
Apoi ingerul, ah, ingerul, ah,
ingerul
a plecat cu aripă de aur zburînd
într-un aer de aur
Fluturi de aur
filiiu în aura ingerului de aur
El zbură aurit,
el era cu totul și cu totul de aur.
El se îndepărta către o depărtare de aur,
în care apunea soarele de aur.
— De ce te îndepărtezi de la mine, i-am strigat
de ce pleci, de ce?
— Fără pricină, mi-a răspuns, fără pricină...

Zvon

Fiarele înainte de zor
își scutură de pe sine tandrele putori,
dampurile, izurile,
pătratele, prizmele.

Răsare obișnuita, legea, idolul
nenăscutul, vog-plodul.
Este neliniștea care vestește
fiecărui în singurătate că este.

Adică sudul,
adică nordul.

Plod

După o vreme de sterpie, vine-o vreme
cînd însuși timpul rămîne gravid
cînd însuși anul devine viernănos ca brînză
mîncată de zeul cel potficios.
Sunet pasului mîinii mele
bășici,
fiere gravidă de fiere
verde furnicat în urzici
și tu fermentație,
înmulțire a sinelui, nație.

Spleen

Ca și: ouăle din puică
eu rămîn în tine, muică,
tu, cea care pururi cloacă
m-ai luat ca și o iască
și tot stai cu dămnea
peste umilinta mea.
Și mă tîi pînă la paste
ou pictat — un fel de moaste
necioșit
și nepuțat
neubiț
și numărât.
Dacă tu m-ai lepădat
cum ar trece clipa rea
ora bună, luna bună
amî care te îngînd
Dar eu stau și nu mă naști
tu te pînăsești și cîști.

De dragoste

Ea să pică și foarte frumoasă,
părul ei negru este supărat
mîna ei luminează
demul s-o uită, —
demul s-o uită și pe sine
cum atîrnă pe ceala scaunului.
Eu mă tînc în lumină
și scrișesc în crugul anului.
Îi ară dinții din gură
dar ea știe că eu nu rid,
dulcea lumină împură
mie, pe mine mă îndărează pe cînd
ea să pică și foarte frumoasă
și eu numai pentru ea trăiesc
în lumea încoasă
de de sub ceres.

A mea

Singuratecă ea mă așteaptă să-i vin acasă.
În lipsa mea ea se gîndește numai la mine,
ea cea mai dragă și cea mai aleasă
dintre roabele subline.

Ei i se face rău de singurătate,
ea stă și spală tot timpul podeaua
pînă o face de paisprezece carate
și tocmai să calce pe dină licheaua.

Ea spală zidul casei cu mîna ei
și atîrnă pe dinșul tablouri
ca să se bucure derbedeui, e-hei
căzută de la ușă-n ecouri.

Ea își așteaptă bărbatul bețiv
ca să-i vină acasă
și degetele albe și-le mișcă fasciv
pentru ceafa lui cea frumoasă.

Pregătindu-l de desbădat
ee hîie în baluri și zeama acră,
părul lung și negru și-l latide de la ușă
spre pat
să se gresească bărbatul niciodată
dîrului predestinat.

Nedemn

Nedemn de jericire am plîns cu frunze verzi,
salicărul de toamnă am nîs,
copră dulce cu trei lezi
și un lup învins...

Fă-ți tu pat din trupul meu
penă fă-ți din iocirma sărată
care-a plîngă de-ncălare un zeu
peste vicia mea pătrată.

Fie-ți inima mea potă
rosie de sînge
și întorsă vocă
care te-olătează, prunce...

În această toamnă s-au împlinit
trei sute de ani de la moartea lui
Rembrandt, copil de țărani olandezi
al cărui nume a ajuns pretutindeni
astăzi cunoscut.

La Amsterdam, orașul în care a
trăit și a pierit pictorul, s-a deschis
o expoziție comemorativă, care pe
lîngă vîrile ce le avea muzeul local
a adunat pinze și gravuri din lumea
întregă, sărbătorindu-se astfel soarta
și adîncimea acestui țărăn minunat.

Am stat zile în șir lîngă făclii
arzătoare ale acestui suflet, ce pilpiie
și astăzi pentru cel ce se apropie
și-am dat într-o seară peste o biserică
înghetată în cartierul săracilor
din Amsterdam, peste piatra de mormînt
săpată în zidul bisericii și stră-
juită de licărul crizantemelor și-n
singurătatea clopotului.

I-am cercetat apoi casa de lucru
din vremile mai bune, cînd încă nu
pierduse totul, casa cu scară lăun-
trică și odaia sa de lucru cu piese
rare din Orient și fel de fel de ciudă-
țenii pierite cu vremea.

Căci a-i înțelege pinzele, e foarte
bine unui pictor să-i cunoști neamul
și viața cît se poate.

Rembrandt nu-i ceea ce ne putem
închipui despre oamenii minunați,
înafara nevoii și mizeriei omeniești.

În tinerețuri, venit de la sat la
oraș, plin de talent, copilul Rem-
brandt a fost luat pe brațe de toată
lumea; pinzele i se cumpărau imed-
iat și pacea între o lume bogată
care se vroia fotografiată pe pînză și
tînărul talent se vede că stăruia.

O fată bogată și l-a luat ca bărbat,
i s-a născut un prunc și vremea bună
iată că începe să se întunece. Pruncul
său Titus, înfîlît în atîtea lucrări,
moare la scurtă vreme după moartea
maicii, Saskia și Rembrandt rămîne
din ce în ce mai împrumut de sin-
guratețe și uitare.

Sfîrșitul îl găsește în cartierul să-
racilor. Complet uitat și necunoscut,
într-o casă fără foc și piine, unde
lucrează cu ultimele lumini, dezle-
gîndu-și destinul din adîncurile unei
singure cărți, carte pe care s-a stră-
duit o viață să și-o apropie și chipu-
rile căreia, le-a așezat pe placa de
gravor ori pinza colorilor.

Aceasta ar fi pe scurt un fel de
privit asupra desfășurării vieții lui
Rembrandt.

Ceea ce găsim astăzi în munca lui
strînsă pe aproape opt sute de lu-
crări, risipite prin lume, e greu de
înșirat în două cuvinte. Va trebui să
treacă ani și să revenim mereu asu-
pra acestor lumini și chipuri pentru
a da peste un înțeles.

Limpede apare însă că în lucrările
cele mai vestite și mai grăitoare se
lucrează numai cu lumina pe întu-
neric. Negru și alb așadar. Peisajele
nu există, totul e sorbit în întuneric
și din simburile acestui întuneric se
revarsă maica lumină; adîncă și
grea și iluminatoare. Toate se întim-
plă pe întuneric într-o atmosferă grea
și apăsătoare peste care și în care iz-
bucnește o flăcărie.

Chipul omului apare astfel mira-
culos ca cea mai minunată izbîndă,
biruitor al întunericului.

Chipul omului, zămislit din lumină,
fiind însuși fiul ei, este tot ceea ce
interesează în lume. Acest chip de
om pus în Lumină este semnul că
întunericul a trecut și că binele și
nădejdea s-au așezat pe pămînt. A-
ceastă nădejde și bucurie lăuntrică,
această operație pe întuneric a lu-
minii pentru a transcende făptura
umană îl interesa pe acest băiat de
țărani atît de asemănători cu chipu-
rile potolite și limpezi ale țărănului
transilvan. Ultima pînză, „Întorcere-
rea fiului risipitor”, aflată la Lenin-
grad, încheie destinul unui om fră-
mîntat de nevoi și iluminări, care în
cele din urmă se întoarce acasă, rupt
și sărac și brațele părintelui îl pri-
mesc deschise și liniștea și împăca-
rea se stabilesc în univers.

Rembrandt a învățat să piardă tot-
tul fără părere de rău, să trăiască
sărac și lipsit și necunoscut pentru
că dobîndise acea pace lăuntrică de
comuniune cu ritmul cosmic al scur-
gerii făpturii omeniești în nîmicul
creșterii spre veșnica înflorire și
creștere în țărî.

Ion ALEXANDRU

15 noiembrie 1969, Amsterdam

LECTOR

ION SOFIA MANOLESCU
la 60 de ani

Întoarcerea

Mai întîi s-au întors ochii
umezi de lacrima remușcării
și sorbiți de-o amărăciune uscată.
Plină de însingurarea
din ora colorilor părăsite
nu-i mai recunoaștem respirația
trădată în clorofila culeasă
din împrumutul copacilor,
în care fumeaga vara uitată.

Fără glasul ei îmi împietreau cuvintele
și umblam să-mi amintesc părul din amăgire
și frunza melancoliei tulburătoare
pentru miinele neadormite.
Știu c-am primit-o
cu toată ura convenită pe care-o iubeam
rămășă cu neputință printre ziduri
pe unde-i căutam pașii în plîns
pînă la stația căzută-n blestem.

Acolo mi-a rămas numai inima
măcelărită pînă la sînge.

Focul amăgit

Seara îmi însemna lucrurile
și anuț clopotele din pătrat
întru chemarea focului.
Misterul strigă văzduhul nevinovat
și din clătînarea rățacilor
ies dorințele indecise
fără să le pot recunoaște.
Potrivit unor idei
umbra înghite încordarea din încăperi
și impulsul îmi smulge
limanul înfîmplător.
Îmi cer iertare focului amăgit
pînă cînd mă aflu alături

de-o altă întrebare-n neștiut.
Pentru toate pornirile
mă prefac în luceafăr zadarnic
și răsar nevăzut din secunda albastră.

Profesorul

La ora cînd ajung cu mine pînă în
profunzimi
cînd mi se dizolvă sufletul în eprubete
cînd mă despart de cuvînt alergînd
printre arătătoarele insistențelor
atunci, pentru a nu intra singur
în sunetul de eclipsă al stelelor
pentru a-mi refaca sufletul
din pulberea adîncă a materiei
caut să-mi revizuiesc omniprezența
pe cadranul timpului muribund.

Ostolec pămîntului mă înforc din tîrziu
din fostele mele oase de zeu
din fostele mele oase de rob
cu brațu-ncărcat de aceeași străbuni.

Risipit de umbrele alungate
miracolul devine destul de încăpător
de mă înșeală ochiul pînă pe-aproape
de ultima patimă resemnată-n cuvînt.

Zidurile somnoroase rămîn dezamăgite
de sărutul dulceag al ogănzilor
în care mi-a murit penultima oenumbă
cînd țî-ai dăruit sexul împodobit de scoici.

La ora cînd precumpănitor se arată numai
gîndul
care își păstrează independența în agonie
cînd mă apropii de mine ca de un țîrîm
pierdut
atunci, pentru a te regăsi intactă
în ambianța tuturor lucrurilor
te aștept ca pe o corabie scufundată.

Sculptură de NICA PETRE
(La paginile următoare, reproduceri după alte lucrări ale sculptorului)

breviar

TUDOR VASILIU

În general,
triumful pădurilor

Tudor Vasiliu este unul din
cei mai tineri autori de cărți
din România; e încă elev în
ultima clasă de liceu. Pe lîngă
volumul de versuri cu care
debutază a predat editurii un
volum de proză și mai pregă-
tește cu febrilitate altul. La
virtea lui (n. în 4 febr. 1950)
fronda este aproape obligato-
rie, o certifica chiar titlurile
volumelor: În general, triumf
pădurilor, Proiect de cîine.
Săptămîna internațională a
patimii. Și-n acest volum de
debut sint atîtea titluri fron-
diste: Interpretări, la praf și
materie cenusie. Luciditatea
traficantului de vis. Lumină la
ciorap sau altundeva. În con-
formitate cu ordinul de necon-
formism etc. Sint titluri inteli-
gente, sondeaje insolite cu gust
de avantgardism metaforic,
rezumat la descoperirea jocu-
lui spiritual, manifest calofil
împotriva banalității. Întreba-
rea care se pune nu e desco-
perirea unor filiați suprareali-
ste sau mime contemporane
(gîndul te duce ușor, pe
alocuri, la Marin Sorescu), ci
descoperirea unor filioane li-
ricice care să anușe un poet.
Am luat la întîmplare poemul
miniatural, mai distimulat
frondist. Puțină primăvară:
Am găsit un răspuns / Ce nu
se potrivește / La nici o între-
bare... / În mine plouă cu ter-
mite de apă / Dizolvate în
soare... / Fericirea e pe-aproa-
pe, / O simt cum îmi gidilă /
Cu mustățile — / Picioarele /

Au porcit din nou / În seas
gratoru, în Cocoreie.

Că titlurile poemelor me au
leptădău cu versurile o de-
clară însuși Teodor Vasiliu în-
tr-un poem: Și tîlul, / Cî e
el de tîlul, / Nare nic e /
Virean punct comu cu versu-
rile. Intenținea sa poetică as-
piră la metafore eliptice:
„Îmi completez / splendida co-
lecție / De creșeli drepte, sau
apelative ironice, introduce
prin interiecții goliardice
„Hei durerea asta nu-i destul
de mare / Mai puneți-o odată /
Pe linia de tramvai, băieți!
Voința insistență de a prozai-
za și de a visa lucid, căutarea
insolului cu orice pret, fie și
în „basorelieve pe sticlă”, apa-
naje ale juvenilității vor tre-
ce; va rămîne însă incontestabi-
la înestrare a lui Tudor Va-
siliu pe care o dorim solicitată
desigur, de teme majore, și va
mai rămîne, inteligența plas-
tică cu care-și cheamă cuvîn-
tele.

rețele culcate pe sferele susfe-
tului său cîntă simfonic”.
Cuvintele adresate poezilor
de acum două decenii și ceta
se potrivește și lui Ion Tra-
dafir. Luînd la întîmplare,
chiar începutul primului poem
îți dai seama că versurile sale
sint foarte bine confecționate
după moda poetică 1968 —
1969: Fost-ați voi cîndva,
abia nefiind, / albe căderi sub
malul ferigelor / și v-ați lipit
care încotro (...), uitarea în
păsări / se făcuse rotundă, / să
nască strigăt / pentru curgerea
trunzei / (În firea cuvîntelor).

Exerciții barbiene, puțin
melodramatizate, înundă mai
ales ciclul final, desigur un
I. Barbu învîțat după ureche.
„Cîțica poezi au „inventat”
sensuri noi, au dat înțelesuri
insolite cuvîntelor punîndu-le
o negație înaintea și Ion Tra-
dafir corbește de numbre,
suferă de frunză” — cînd
„sîngele fumează, rezemat de
strigăte”, iar „lupii aleargă pe
lîngă urlet”. Și cu toate acea-
stea poți selecționa din dicitul
„aribal”, cum îi place lui Ion
Trandafir să-și califice un ci-
clu, și imagini surprinzătoare
și, poate originale: „Lasă mai
puțin cer / între noi, / fă-mi
noaptea cu un cîntec mai
mică” (Aribal); sau: „La ce
bune cuvintele / cînd putem
iubi / mai frumos fără ele”
(Materia visează). În aceste
versuri finale „sirenele” parcă,
după expresia lui G. Călinescu,
„cîntă simfonic”. În rest, dacă
nu le-ar fi semnat, versurile
sint ale oricărui din poezii
cotidieni.

ION TRANDAFIR

Anotimp tăcînd

O carte cu un titlu imposi-
bil și cu o copertă care nu
spune nimic! Lectura inte-
grală ne-a readus în mînt
comentariul pe care G. Căli-
nescu îl făcea într-un articol
din Caietele de poezie ale Re-
vistei Fundațiilor (Nr. 2/1947).
În legătură cu poezia momen-
tului. „Poarte adesea poezii
nu tineri greșesc prin aceea
că neștiind, intuitiv, ce este
poezia, încearcă a face ceea ce
fac și alții, profesînd un mi-
metism steril în care risipește
foarte mult talent. Poetul ade-
vărat „așteaptă” pînă ce Si-

REVISTA „ORIZONT” — 20 DE ANI DE LA APARIȚIE

Revista literară ORIZONT a Asociației scriitorilor din Timișoara a împlinit 20 de ani
de la apariție. Adresăm cu acest prilej scriitorilor timișoreni și revistei lor cele mai calde și
mai colegiale felicitări pentru munca depusă de-a lungul celor două decenii, pentru frumoa-
sele rezultate ale literaturii lor, urîndu-le mari succese, satisfacții depline, în activitatea lor
viitoare.

LUCEAFARUL

OPINII DESPRE PROZĂ

(Urmare din pagina 1)

odată strălucitoare a unor limbi
moarte.

Cît sîntem vii să ne ferim de immor-
mintare, să nu acceptăm forma defi-
nitivă.

Am suspectat succesivele „valuri
noi”, și tot ce-a fost val și tot ce-a fost
nou, pînă ce uscatul s-a despărțit de
ape, ca la facerea lumii. După ce a-
venturierii, rățacii sau impostorii
s-au dus pe fluviile simbetei, a rămas
o esență, tînzînd să fie egală cu forma
nouă a lumii.

S-a spus că oamenii acestei lumi
mai au timp să citească. S-a încercat
să li se dea rezumat, ceea ce era in-
corect și n-a fost nici de un folos sta-
tornic. Eroarea este că s-a pus lipsa de
timp în locul lipsei de pasiune. Tot-
deauna omul va avea timp, oricît de
mult timp, tot timpul lui pentru ceea
ce îi place, îl exaltă și îl fascinează.

E adevărat însă că în acest om s-au
produs schimbări esențiale. Cînd se
deplasează cu viteza sunetului, și în
curînd se va deplasa de trei ori mai

repede, contemporanul debarcării pe
lună nu mai are nevoie de expuneri,
ci îi sint de ajuns sintezele.

Literatura pe care o va accepta e
aceea metaforică. Absurdul își va găsi
justificarea, ca în matematici. El va
putea să demonstreze adevăruri su-
fletești pe care nu le acoperă biata
noastră logică.

Pro domo:
Nu-mi pot schimba profesiunea
atît de tîrziu. Nu-mi pot alege alt gen
decît pe „cel lung”, practicat de cînd
mă știu, din prima zi cînd m-am apu-
cat de scris primul roman, douăzeci
de ani înainte de a fi publicat un rînd.

Nu mă supun unui curent, ci accept
timpul căruia aparțin. Ceea ce acum
douăzeci și cinci de ani trebuia dovedit,
astăzi este știut; și tai și arunc. Ceea
ce trebuia explicat, e loc comun; re-
duc. Multe cuvinte au devenit de pris-
sos; din zece șterg cinci. Voi șterge
poate opt, într-o zi — și niciodată
n-am să le mai scriu.

E o satisfacție proiectată în timpul
viitor și un triumf asupra timpului
trecut.

În viața asta mică

In viața asta mică, păcătoasă, de nimică, și noi ne-am delectat cu frunze, cu fete, cu femei, sub șirul lung de minđri ței. Iată dar, că au sosit clipele să plătăm ispoșele, ele, păguboasele, pentru graiuri mincinoase, strecurate la frumoase. N-am vrut să minđim de loc, dar ne-a luat inima foc după corpul lor de șarpe, (diem, dragă, diem carpe!) pentru brațul lor de-alun, pentru părul de lutun, pentru buze albăstrele, mincune și mincuniele. N-au fost fete, au fost iele: trecută și ne jucară și carnea ne-o mursicară cu călcăiele scobite, cu genunchiuri rotunjite, cu unghii plijăcioase, ne arse pînă la oase.

Și s-au dus fetele, dus, și-am rămas cu fata-n sus, dăulat și amar, și de putere pierit, dar cu gîndul neclătit, tot la gamba lungă naltă, parcă cu țesla luată, jos scăzută, sus crescută, de mințe neînăpăută. Și-o să vină fetele, să-mi țese pomnetile, să-mi ierte păcatele, să mă laie, să mă scalde, cu lacrimi de sîngă calde, să mă scalde, să mă laie, să-mi aștearnă în odoie, să-mi aprindă luminare, cu mină de fată mare, să capăt recomandare, la Fecioara Maria divină, născătoarea, să-mi vindece sufletul, de turbure cugețul

Comutații

Obrajii copiilor s-au vărsat în căpsuni, în cădelnițe înghețată tămăie, tăciuni, Materia perplexă ca o căprioară. Peste genune, parcă ar sta să moară, Căci în toata ei apropiere De sine, aci viază, aci piere. În pîntece lichidul a macerat fătul, Pe virf de munte s-a înnegrit omătul, Bivoli se duc în jos, în nămol, Peste ballă lunecă marele gol, Căci materia se sculundă cumva în sine, Plicăsiță să tot semene cu mine, cu tine. Ochii se-nchid, nasul se-ndoapă, inima

Tatul devine plan: nici deal, nici groapă; lar noi, năvingii, de-acuma n-om mai suferi, Trăda, minți, urî, iubi, Căci numai dispărînd fantasma, aparența, Inerți, ne vom trăi, în tine, existența.

VASILE ZAMFIR

Romanță

Era cîndva o casă... Ti port în mine pragul, Și liliacul vinăt... și-un cub de rîndunea... Mușcate și zorele păreau că ard de dragul Aflior inimi care au viețuit în ea.

Era cîndva o fată... Umblînd printre mușcate, Cu pași mărunți și tainici prin vechiul coridor, Și pași mărunți și tainici prin vechiul coridor,

Întreaga casă parcă plutea-n singurătate... Doar florile la geamuri zîmbeau multicolor.

Și seara, gramofonul cu goarna lui bătrînă, Grav scutura prin curte uscate melodii; Din vremuri învechite o nevăzută mină Da drumul unor triluri închise-n colivii.

Mușcatele-și pierdură și frunza și parfumul, Prin vreme, gramofonul rămase fără glas; Pe zilele de-atuncea se sculură azi scrumul De suveniruri prinse pe-o margine de ceas.

Era aici un zîmbet de tată-adolescentă Și niște flori la geamuri... Sau doar mi s-o părut?

— În ce unghie de suflet imaginea latentă A stat atîta vreme și-acum a apărut?

Anotimp

Au nins atîtea veșnicii de clipe În pletele bunicului. Troian. Verzi, brazii bat cu malcome aripe În foșnet răgușit, aerian.

Ești mai frumoasă azi ca niciodată; Întineriști c-o zi, c-un anotimp, Dar eu aici, sub clipa-nmiresmată, mă stîlșii prins de-al îndoielii ghimp.

Cum să opresc a zilelor năvală, Să pun zăgaz pe-al nopților galop? Ceasornicului vremii — vreu zăbală, Vreu din veșnic-î negrăi să-l dezgrop.

Pămînt românesc

În noaptea — aceea, cînd, definitiv, Mă voi uita, cum var uita de toate, Cînd va începe sufletu-mi să-noate În strălucirea unui foc festiv.

Reci, degete prelunđi să-mi pui pe pleoape, Și-nchide timpul meu pe totdeauna, În chipul, sters, precum prin ceață luna, În cel din urmă ceas țiu-o stă aproape.

Din alte sfere poate, muzicale, Foeme noi cerca-voi să-ți trimit, Și pe al cerului imens caiet Voi scrie curcubeie boreale.

Recunoscîndu-mi slovele cum cresc, Vei înțelege, din eternitate, Că inima și-atuncea îmi va bate Pentru pămîntul acesta românesc.

Meditație II

E noapte țirzie. Sub pași mei grei, Trotuare tresar sub lumini somnambule Și-adorm sub castanii cu foșnet egal. E ora cu două bătaii în pendule.

Mi-e gîndul la semenii mei care dorm, Ascunși din mansonare și pînă-n subsoluri, Rapînd existența în două îșiși Dînd vieții și morții egale oboluri.

Știi somnului taina, voi plopi, voi castani? Pricepeți voi oare zălădu-nțrebare? Copacii duc seve, împletindu-se sus, Foșnîndu-mi din frunze-amar.

ceasul

Ceasul era așezat în mijlocul bilciului, înalt cit o clopotniță, oamenii trebuiau să se suie pe o scară, ca să-l întoarcă, era un ceas cu nisip, nimeni nu știa cine-l adusese, apăruse acolo singur, din senin, mai tîrziu aflară că sosise pentru execuție, o vrabie ce fusese învinuită de omor cu premeditare, călăul stătea cu satrul în mină, din clipă în clipă trebuia să sosească, lumea aștepta răutăcioasă spectacolul. Vinzătorii ambulanzii vindeau gogoși calde și apă, un leu paharul, cine voia să se răcorească, unii făceau reclamă pe seama vrabiei osîndite, luați gogoșa cu brabete, luați gogoșa, brabete, brabete, toți cumpărau, voiau să le mănince, și nu puteau, le aruncau în buzunare. își umpluseră buzunarele de gogoși, aveau și mîinile pline de gogoși, și vinzătorii ambulanzii aduceau altele, din toate părțile, gogoși, gogoși, gogoși, ia brabetele, ia la gogoși, ia, brabetele, brabetele, brabetele. În capatul bilciului se iscase hărmlălie, vine vrabia mică fără pic de rușine gogoșii, și mai cerea, dați-mi gogoși. Nu mai era mult pînă la locul execuției, paznicii trebuiau să pună la respect lumea, să lase vrabia în pace, trebuia să ajungă nevătămată. Căruta se opri, și un paznic cobori, propti o scară de spatele cărutei, dădu mina vrabiei să coboare, o învătă respectuos să apuce înainte și o conduse pînă la eșafod.

el rămase jos. Vrabia stătea în virful eșafodului, cu călăul lîngă ea, nisipul se scurgea scrișînd din partea de sus a ceasului, toată lumea se uita la ceas, execuția începea după ce se scurgea tot nisipul, așa se anunțase înainte de aducerea vrabiei. Unul începu să citească sentința, zbirca ca un porc la tăiere, nimeni nu înțelegea ce spune, toți priveau la ceas, nu mai era așa de mult. Mai rămăseră cîțiva pumni de nisip, se scurseră, oamenii răsufară ușurați, sosise momentul, întoarseră capul spre eșafod, să vadă vrabia, și vrabia nu mai era, dispăruse.

vînzarea

Zgăvirdea se pregătise de dimineață, ceapă, brînză, umpluse traista, luase plec la bilci, vind vaca, du-te, ce mai stai, dil murgu, dil șargu, dil cu tata. Ajunse la bilci, bilciul plin de lume, căuta un loc să se oprească, găsi, faceti loc oameni, c-am venit la țîrg, vreau să vind vaca, p-asta o mai am și-o vind. Dete în stînga, în dreapta, în față, în spate, în toate părțile, se așeză, vaca legată în spatele cărutei, îl dădu o mină de fin, satură-țe, mă duc să văd prețurile, vorbea singur, își aprinse o țigară, aruncă chibritul. Cu cit dai vaca, șefule, da ce vrei, vreau să întreb,

am și eu o vacă, trei mii, și merge, merge, dacă nu merge umbli, asta cam așa-l, întrebă la mai mulți, se scărpină în cap, trăgea din țigară, cit dai, citi și-ati, se mira, venise prima oară la bilci să vindă o vacă, nu cunoștea. Se întoarse la căruiță, și rămase trîznit, vaca era cit o jumătate de bilci, oamenii treceau printre picioarele ei, se strînsese lumea ca la panoramă, nimeni nu mai văzuse așa ceva. Zgăvirdea dădea cu călcăla de pămînt, înjura cit îl ținea gura, ce făcea el acum, nu mai putea s-o vindă, cine s-o cumpere, nu se dumirea cum de crescuse așa de repede. A cui e vaca, întrebau toți, cine a adus vaca, la naiba, nu vedeți cit e de mare, ce i-o fi dat să mănince. Pe dracu, urla și Zgăvirdea, de unde să știu, întreb-o, vaca dracului, chiar mie să-mi facă așa ceva. Ce facem, ascultați, ce facem, toată lumea se uită cu gura căscată, vreo cîțiva începură să țînă discursuri, unul vorbea, apocalipsul, vine vremea fraților, pocăiți-vă, du-te la dracu cu prostiile tale, timpurile, ia dăi peste gură, mă huo, dați-l jos pe cretinul ăla, nu știu ce vorbeste. Acesta este un caz, începui altul, cazul mine-ta, astupați-ai gura, mai bine țai-băga o baleagă în ea, să nu mai vorbești, da ce, ești mai deștept. Gura, urlă cineva, țineți-vă gura, să vie stăpînul vacii, poate-i face ceva, să se facă la loc, da, o să-i sufle sus coadă, sufli-i tu, mă...

Cîțiva se luară la bătaie, sări lumea să-i despărță, nu-l lăsați, că sint nebuni. Vaca stătea mai departe acolo, Zgăvirdea făcuse spune la gură, tot mai înjura. Vaca se aplecase, îl luă cu dinții, îl aruncă pe spinare, lumea amușise. Zgăvirdea stătea în picioare, pe spinarea vacii, înjura mai departe, vaca o pornise spre casă, mugînd.

**VINTILĂ IVĂNCEANU
plasa de oțel
milaneză**

În cadrul discuțiilor noastre despre proză, continuăm sondajul asupra lucrărilor autorilor tineri, publicînd și în numărul de față o seamă de proze scurte, urmînd ca aceste texte date tiparului să intre în atenția dezbaterilor critice pe care le-am deschis. Oferînd concomitent cu opiniile critice, variate texte de proză, ne exprimăm convingerea că participanții la dezbateri pot avea o mai clară imagine asupra întrebărilor ce se pun azi în legătură cu tendințele prozei noastre curente.

jobenul

Cercul sosise ieri, dimineața, pe la orele 11. Patru căruțe cu coviltirele roase, trase de niște cai, nemîncați că puteau să le numeri coastele. Se opriră în mijlocul pietli și din prima căruță cobori un bărbat scund, cu un cap caraghios teșit, ochii negriți și nasul borcănănt, urechile lungi ca de măgar, chel și buzele extrem de subțiri, aproape invizibile. Bărbatul, îmbrăcat într-un soi de sac din satîn lucios, negru, avea de git o tobă legată cu o curea de metal, aramă sau fier ruginit. După el coborîră încă trei inși — nici o femeie — destul de tineri, cu trupurile înveșmîntate în pelerine albe, trupuri frumoase și vădit elastice. Flînd Duminiță, străzile Heckenbockului, supraaglomerate, ducînd toate spre piața Mernic al III-lea, unde poposise mizerul convoi, impinseră — la sunetele tobei — spre bărbatul cel scund zeci și zeci de oameni, care, unii rîzînd, alții înjurîndu-l, alții uitîndu-se la el ca la altă comedie, se înghesuiră să asculte vorbele lui șuierate și repetate fără pauze: „Lume, lume, diseară la orele 7, celebrul grup de trapeziști, mîncători de cîini, flăcări și săbii, dansatori pe sîrmă și imblînzitori de șerpi, format din frații: Marcello, Marmono, Martacremulo — cei trei inși în pelerine albe se inclinară plicăsiți — și unchiul lor Marilamlo — adică eu — scamator unic și colosal, rege al prestidigităției și al levitațiunii, eu ființă care iese din corp și mă plîmb printre steie, da, printre steie, eu scamatorul scamatorilor și prestidigitatorul prestidigitatorilor, ei bine, ei da, celebrul nostru quartet, va oferi nobililor cetățenii gledenhandezi o reprezentație specială, ultima și cea de ne urmă, evident, la cererea publicului. Astfel, lume, lume, o să aveți prilejul ne-maiîntîlnit de a aprecia jocul cu moartea, fețița moartea, a nepoților mei ca și șansa rară de a asista la contactul meu direct și necondiționat cu fantomele. Da, da, contra a numai 5 gromi oricîne dintre Dumneavoastră va putea pipă stafia lui Mernic al III-lea în carne și oase. Lume, lume, cine plătеше 10 gromi, în reprezentație separată, va putea să și converseze cu fantoma. Lume, lume, senzațional și capital, nu pierdeți ocazia, peste trei zile va fi prea tîrziu. La orele 7, sub un soare cenușiu, aproape 1000 de oameni se strînseseră, zămbitori, care cu perne, care cu scaune, în piața Mernic al III-lea. Patronul cercului, în aceiași sac de satîn lucios, umbra țînînd în mîna dreaptă o căldare cu vopsea, duse iar oamenii asvîrteau nerăbdători monzele și bancoțele. Copiții zbirerau, femeile se agîtau, cei trei inși, destul de tineri, înalți în maiourile lor vișnii, făceau nișcări unduoase, de încălzire. Cam

pe la șapte și jumătate, reprezentația începu. Pe caii ăia jîgăriți, cei patru defilară în cerc prin fața mulțimii. Apoi, cei trei inși, destul de tineri, închinîndu-se, se cățărară pe stîlpii de lemn ce susțineau o cupolă de pinză albastră îngrozitor de murdară. „Ce a urmat, i-a lăsat pe toți cu gura căscată. Salturi mortale, duble, triple, fără plasa de protecție, răsuciri în aer, zbor în gol, ballet. Și alergăturile celor trei pe sîrma subțire cit un fir de păr, și mersul pe culie și șerpilă sisînd supuși și răspunzînd la întrebările spectatorilor cu ondulări succesive — cit e ceasul? cîți ani are domnul? — și cei trei înghîșînd fiecare cite două săbii deodată și un pumn de tăciuni și o torță cu flăcări de un metru și, la aplauzele spectatorilor, cei trei salutînd cu săbiile și cei trei, destul de tineri, făcînd loc patronului, cu un joben întundat pe cranii său teșit și chel. Marilamlo puse jobenul pe un piedestal de carton. „Doamnelor, domnișoarelor și domnilor, lucrez la comandă. Doriți un iepure, un ou, un ceas, o broască festoasă sau o ceașcă cu ceai, un ceai fierbinte cu două lingurițe de zahăr, doar două? Sau vă amuză un vultur, o batistă udată de lacrimi, o coroană de arhiduce și o nucă de cocos? Lume, lume, Marilamlo vă stă la dispoziție. Un cieme, urlă o voce din spate, un cîine. Marilamlo, cu brațul stîng, potoli uretului. Da, spuse, da. Brațul drept se roti brus, nici nu băgă palma în joben și dinlăuntru, lătrînd vesel, își pui o ciobănesc flocoș, cu o pată galbenă pe frunte. Și pe rînd, din joben, Marilamlo extrase o pălărie de cardinal, patru popîndii, două tartine cu iere proaspete, un clopoțel de argint, o farfurie cu supă aburîndă, o dantură, un roi de fluturi albaștri și o țigară plină de ruj proaspăt, tot timpul neatingînd jobenul decolorat. „Și acum, stîmăți gledenhandezi, pentru prima oară în astă seară, voi băga mîna în jobenul fermecat. Și dragi gledenhandezi, voi scoate fantoma regelui Mernic al III-lea, în carne și oase, în armură cu lancia în cîmpănire, galopînd pe calul său Lancelot. Deci și fantoma calului? strigă cineva, ironic, din stînga. Da, și fantoma calului, răspunse sigur pe el scamatorul. Linște. Marilamlo introducînd brațele în joben, pînă la cot, Marilamlo murmurînd niște cuvînte cu inflexiuni ascuțite. Marilamlo zmulgînd din joben — multimea aplaudînd — un cap caraghios, teșit, ochii negriți și nasul borcănănt, urechile lungi ca de măgar, chel și buzele foarte subțiri, aproape invizibile. Și peste aplauzele mulțimii în delir, glasul răcnit al unui dîntre inși în maiourile lor vișnii, care sprijinea stîngaci trupul marelui scamator,

În fine, era fericit. În fine, reușise să vorbească — mamă cum se mai bilbișe — cu seniorul Hirmamom de Bouteille, al 37-lea baronet de Gledenhand. Stăpîne, spusese, de amar de vreme te caut, stăpîne. Știu, Plespokindo, știu, răspunse vesel Hirmamom. Fii bun cu mine, stăpîne, fii bun, că-ți slujesc de 4 ani cu credință și niciodată nu ți-a lipsit vreo giscă, trei hoți am prins, trei; și chiar voi stăpîne ați lăudat pateul făcut de maică-mea, adică de chiar doica voastră, stăpîne, din ficiați sburătoarelor ce ți le păzesc. E adevărat, stăpîne?

Așa e Plespokindo, așa, e, nu zic nu, răspunse voios seniorul. Și anul trecut, stăpîne, am adunat de patru ori cite o mie de ouă de sub șezuturile orățăniilor; de patru ori cite o mie, cum ar veni cu o mie mai mult ca tatăl meu, care, — tatăl vostru povestea — a fost cel mai de soi giscar din cîți a numărat Heckenbockul. Da Plespokindo, da, ai trebăluit cu folos, comsimțiți baronetul.

Stăpîne, nu mai pot, izbucni Plespokindo. Hai băiete, liniștește-te, spuse baronetul, doar îmi ești ajutor de nădejde și n-o să te las tocmai pe tine să te sbați ca pește pe uscat, răspunse tînrul Hirmamom abia țînîndu-și risul, căci toată suflarea știa ce-l roade pe Plespokindo.

Stăpîne, îngăduie-mi să dorm o noapte, o singură noapte, în pivnițele tale și dă-i dreptul giscarului tău precăstînt să bea cit i-o încape în burta asta scirbavnică și stăpîne, să nu mi-o iei în nume de rău, dar să-mi dai un înscris la mină cum că eu, Plespokindo, giscarul din Gromo, am primit învoire de la luminatul meu senior Hirmamom de Bouteille să petrec o noapte în pivnițele tale și să-mi ud gitlejul cu ce mi s-o scurge pe limbă. Giscarul tăcu.

Baronetul tăcu și el. Păi Plespokindo, să vedem să nu se supere ceilalți, răspunse într-un tîrziu baronetul, aflînd că tu bei după pofta inimii iar ei sug coada sapei.

Stăpîne, spuse giscarul și vocea lui suna convingătoare în salonul mobilat cu scaune joase, de cedru libanez și cu divanuri înalte acoperite cu catifea roșie, brabanteză, stăpîne m-am înțeles cu fiecare în parte și toți au zis că o să-ți mulțumească de mă vei învrednici să mă veselesc de la apusul și pînă la răsăritul soarelui printre butiile cu vin vechi ale Senioriei Tale căci el ducelce suc îl au în cămări cum are chelul chelie și mortul lăutarii, iară eu n-am avut parte în viața mea să-mi burdușesc mațul al gros cu slăvîțul suc, se vîită Plespokindo, privind printre gene la baronet.

Baronetul căzu pe gînduri, ca și cum în el s-ar da o luptă. Îi plăcea năfărăul ăsta cu picioarele strîmpe, spurcat la gură și bețivan de se speriau și călugării, sașiu și cu buze de porc, dar isteț și la urma urmei om cumsecade, gata să sară pentru oricine. Baronetul știa de multă vreme de aiureala zmintîntului de giscar, dar se jucase, prefăcîndu-se că habar n-are și mîimind o șovăială plină de gravitate.

Sigur că o să cheme notarul și sigur că, punîndu-și peruca pudrată, va iscăli actul prin care se certifică dreptul lui Plespokindo de a bea în noaptea de 18 spre 19 Mai a anului de grație 1712 din pivnițele castelului Gromo ce și cit va dori.

Stăpîne, stăpîne, adu-ți aminte, am supt a-mindoi la același sin, spuse Plespokindo. Baronetul tăcea. Stăpîne, îndrăzni giscarul, adu-ți aminte stăpîne.

Da Plespokindo, da, răspunse Hirmamom, într-o jumătate de oră notarul va fi aici. Stăpîne, reuși cu greu să îngaimă giscarul.

Cu mic — cu mare, satul îl conduse pe Plespokindo spre zidurile pe care mușchii și lichenii se depuseseră de secole. Giscarul se îmbrăcase într-un surtuc de catifea galbenă, dedesubtul căruia strălucia o cămașă albă, de in, pe cap o pălărie cu borurile negre, răsfrînte, pulpele strîmpe în niște pantaloni verzi, cu franjuri albastre și cizme din piele de vițel maronii.

Trei zile mîncase numai scrumbii sărate și își clătise gura cu numai o cană de apă. Chelarul îl ieși înainte și îi predă cheia argîntată pe care Plespokindo o atînce cu șfială, ca pe

crucea episcopului de Heckenbock sau ca pe fluiorul piciorului Sfîntului Anton. Atunci cînd din cauza secetei se scosese sfîntele moaște — doar-doar s-o milostivi Dînză să trimită o ploaie d-alea cu tunete și fulgere, să crape și firea în Necuratu și să crească porumbul de să nu se mai zărească vecin cu vecin prin lanul auriu.

La porunca baronetului, pe cinci butoaie, se pusese sfîșnice tăiate în marmoră, cu trei brațe, fiecare braț cu patru luminări. Plespokindo luă cupa de cristal azuriu, — însuși Hirmamom de Bouteille, în uniformă sa liliachie, cu eghileți bersiocii, de locotenent-colonel al regimentului 8 lăncieri i-o înmînase coborînd între făclii cele 146 de trepte cu pelerina-i verde flînd pe umeri puternici — și o confundă în polobocul ale căruia doage fuseseră meșterite — pare-se — de Helgo Lupul, crîncenul întemeietor al spiței de Bouteille.

Vinul roșiatoc, vechi de 2—300 de ani, uleios mai la mijlocul butiei, solidificat la suprafață, îi arse gîtul ca o doctorie. Plespokindo plicăsi.

Încă o cupă. Încă una. Și încă. Cald Plespokindo, foarte cald. Peste o oră, dansînd printre bobocacele înnegrite, își asvîrli de pe el hainele, rămîniînd în chiloții-i lungi, de lină cafenie. Cupa azurie de cristal o pierduse. De moleșit ce era, degetele i se desfăcuseră și clipocind cupa se duse și se așezase cuminte pe fundul unei toctori. Sint beat, sint beat, țipa încîntat giscarul și cuvintele, lovindu-se de pereții masivi reveneau într-un ecou straniu, inversînd ordinea vorbelor: Beat sint, beat sint.

Ajunsesse lîngă bazin, bazinul acela construit din capriciul lui Helgo și închis cu un acoperiș de alabastru. Nimeni nu băuse vreedată din renumitul bazin, da, sute de ani se răzuiseră fără ca buzele unui muritor să cunoască deliciole vinului îngropat, da, îngropat de Helgo.

Iar Hirmamom de Bouteille ordonase ca în noaptea de 18 spre 19 a anului de grație 1712, zece bărbați destoinici să spargă stratul de alabastru — un acoperiș ca al unei case fără-nești și, prevăzător Helgo apăsase vinul cu o plasa de oțel milaneză astfel ca dărîmîndu-se copertina bucățile de alabastru să nu strice gustul divinei licori și apoi culegîndu-se piatra de pe zăua milaneză și dîndu-se la o parte plasa prinsă în cirligele montate în margine cel care va bea să se arunce în valurile incremenite și să aibă de grijă să-și astupe nările cu floare de bumbac căci să nu-l amețească parfumul și el să se încece — dar Plespokindo zisesse: nu stăpîne, nu, nu-mi zurbagi fericirea cu hojmalăii, îi zece de le-ai poruncit să spargă bazinul și stăpînul fusese de acord ca zmintitul de giscar înarmat cu un baros să ciopîrțescă ciudatul acoperiș.

Două ore munci Plespokindo. Transpirase. Obrazul îi sîngera, o așchie îl crestase carnea. Căra alabastrul cu o roabă, ca un salahor conștiințios. Un miros, de trandafir, mimosă, garoafă, mosc, oleandru și mentă îl năpădi.

Vrasăzică aici, Helgo Lupul, în armura-i delobează, cu virful spaiei în sus și viziera trasă, asistase cum șase femei blonde, cu lumina torțelor plîpîndă pe trupurile lor goale turnaseră 5000 de kilograme de vin două zile și două nopți și la sfîrșit, cînd superbele făpturi ostente își ceruseră plata, crudul Helgo zădărise buldogii asupra lor și prizonierii lui, contele de Zemlocasler și brage-lanezul Scully, sub amenințarea biciului să-pasera șase gropi în care tot ei azvîliseră șase trupuri, făpturi superbe, blonde, cu carotida sfîrțecată de dinții sălbaticilor cîini.

Curaj, Plespokindo, curaj. Și giscarul apucă plasa de oțel, Cirligele scrișîră. Încet, Plespokindo descoperi bazinul.

Un lichid portocaliu și, pe marea aceasta lîniștită, în linie dreaptă, plutînd, o lebădă albă, cu ochii întredeschii și ciocul strîns, strîns. Și Plespokindo se pomeni că începe să cînte iar lebăda plutea pe valurile reci și portocalii, în linie dreaptă, mereu în linie dreaptă.

VIRGIL TĂNASE

Însemnările celor ce merg spre somn

Trecerea mea prin viață, prin nemurire pentru că apoi iarăși să mă întorc de la tine s-ar fi săvârșit, dacă ar fi să cred însemnările pe care bunicul bunicului meu le-a făcut cu litere slavone pe o carte de rugăciuni rămasă nouă de la ei despre nașterea și împlinirile mele, s-ar fi săvârșit acum vreo două sute de ani. Spre toamnă; sau, mai degrabă, spre timpul acelor mari ținuturi de ierburu, unde, firește, numai acolo s-a fi putut să te înfășezi, sub cețurile adevăratei tale vieți, care e cea dinaintea celor trăite, întotdeauna dinaintea lor, galopând prin zăpada înaltă pe străzile cu geamuri luminate de candelabrele aprinse pentru nopțile de sfinte sărbători, printre săniile pe-a căror scări țigani beți, cu cămeșile desfăcute, cîntau plîngînd romanțele știute și pe care tu n-ai vrut niciodată să mi le cînti. Desigur; pentru că au trecut străzile acelea și nopțile acelea și-atunci florile mov și portocalii cu miez galben pe care le-am cules toată toamna pentru tine n-aveau gustul oaselor noastre pentru că n-ar mai exista nici un colț de lume care să nu fie un pămînt al dragostei noastre; și nici o cale a îndepărtării și morții în înfruntarea căreia am pornit luîndu-mi într-o bună zi armele, caud, toate cite sint de trebuință și i-am spus tăii, acesta fiind primul fapt pe care străbunul meu l-a socotit demn de trecut acolo, printre rugăciunile celor ce merg spre somn, la dreptul molitvelor sfîntului Ioan Damaschin pe care acesta să o zici arădînd spre patul tău, alături de ziua nașterii mele ca însemnare, în mintea lui, și poate cu dreptate, a unei noi treziri la viață; că îis toate acelea atîr de calde pentru mine, cîrețul și legătura vînturilor ne s-au atîr petrecut în primii mei ani, cotlonul dintre dulap și perete îngădui, fiindu-mi doar mie să mă furișez acolo într-o țără unde nici nu nînge nici nu ploaie, apoi toate mari ale școlii cu promisiunile ilustrului, r-dicolului viitor, frumusețea femeii care m-a iubit cel mai statornic, vorbele blînde ale celui mai drag prieten cu ochi albaștri, cu blană pufoasă, cu gesturile adevăratei aristocrații, toată această uriașă căldură care reușește să înghețe pentru noi lumea supunînd-o unor severe divinități ale viuzinii, și că plec; dar să nu mă întrebe, el, tata, de ce pentru că m-ar dorea să-i răspund doar m-a întrebat totuși și i-am povestit atunci, cu toată stringerea de inimă, cum am fugit la gară plîngînd, sau nu plîngeam încă, dar la cit am plîns mai apoi tot drumul asta nu mai are nici o importanță dacă m-am mai stăpînit o jumătate de ceas sau un ceas deș, de fapt, n-ar fi trebuit să mă stăpînesc nici o clipă; dar asta n-o știu decît acum cînd e mult prea tîrziu pentru acelea toate pentru care ar fi avut într-adevăr importanță dacă aș fi știut că trebuie, că e bine sau nu să mă stăpînesc; cum m-am urcat în primul tren, un personal, firește, și am ajuns în orașul nostru noaptea tîrziu pe un peron pustiu pentru că nu era nimeni dintre cei care ar fi trebuit să mă strîngă atunci de mină și să-mi spună că tata n-a murit și că mai am acel răgaz de cîteva clipe ca să-i spun, să-i spun ce? Să nu moară? Să-i spun că eu trăiesc și că voi face, că mă voi face, că mă voi strădui să fac tot ceea ce ar fi trebuit să poată face el dacă ticăloșii nu l-ar fi pus la zid închizîndu-ne sub amenințarea armelor în cumplita tăcere a martorilor crimei, ca și cum am putea, unul sau altul, indiferent cine, înlocui prin rostul nostru rostul altcuiva care este tocmai acela de-a nu fi, de-a nu putea nimicum fi înlocuit, așa după cum schimbată o literă cuvîntul devine altul, străin sau absurd, noi înșine străini și absurzi în mijlocul altor oameni schimbați. Că dacă moare cu va trebui oricum să plec, că nu mai e nici o scăpare, că totul oricum se va fi prăbușit dacă există moarte; cum am fugit pînă acasă și cum am văzut din strădă lumina și că intrînd în curte, ajungînd la ușă, prin ferestre — luminările aprinse iar mama care a ieșit plîngînd și m-a strîns la piept; așa încît nimeni n-a mai avut ce să-mi spună pentru că și eu, nici măcar acum, n-ași ști ce să spun fiului meu dacă ar veni și mi-ar spune că vrea să mă ucidă ca să-mi ia banii și să fugă nu cu Zina cea bună care, de o destrăbălare indoielnică și oarecum mai perfidă, vine ea la tine coborîndu-se prin horn ci, firește, cu cea rea nu pentru că ar fi mai frumoasă sau mai bună ci pentru că împreună cu ea fugi. — Ai dreptate, ai prea adeseori dreptate, nu te iubesc: fug cu tine, fug cu tine de moartea aceea pe care o întrezăream la capătul drumului drept pe care apucasem și voi rămîne cu tine numai atîta timp cît nu vom putea vedea nimic mai departe de noi lăsînd să strălucească în desăvîrșita ceață minunata trenă a celor două sute de ani de dragoste care curg prin noi spre marile ținuturi de ierburu. Și-am să te părăsesc, și asta o știu, atunci cînd vom fi cîdît prea mult ca să nu văd deja, casa în care o să-mi aduceți doctorii și unde, înconjurat de copii, cu mîna în palma ta întortochiată, o să-mi aduceți preotul pentru ultima cîmîncătură și așa mai departe sau poate că tocmai asta înseamnă a iubi și atunci n-ai dreptate și nimeni dintre noi nu poate avea. — Și ea este mereu alta, în fiecare zi alta alte vinuri și alte daruri, toate darurile, am și început să vorbesc despre Țara Aceea, așa încît nimeni n-a mai avut ce să-mi spună, sau au socotit cu dreptate că, de fapt, nu e nimic de spus, și am putut pleca nestîngerit să mă fac hot de cai:

Să gonesc laolaltă cu frunzele în nopțile cu lună ascunsă stringînd cu toată puterea brațelor gîtul zvelt al calului, mușcînd carnea amară, amară și săracă, cu părul negru înfășurat în jurul pumnilor ca să te doară și să îți pi mai tare și mușcăturile tale să fie mai adînci, cu obrazul lipit de gîtul tău, acolo unde bate vîntul singele făcînd să tresale lanțul de argint al crucii, goi printre frunzele negre spulberate de vîntul a două sute de ani, gonind pe drumuri știute numai de noi, hoții de cai și cai furati, de neafiat muritorilor, stringînd ca-ntr-un clește între degetul mare și cel mijlociu nara calului care se supune și te ascultă și se prăvale cu tine în mare sub freamătul steluilor alunecînd spre revărsatul de zori;

spune-mi moșule bătrîn
spune-mi moșule din gură
caii care cînd se fură
dimineața cînd e ceață

Atunci să te desprinzi de trupul cald și parfumat al femeii pe care știi că n-ai s-o mai înfîlnești niciodată pentru că de la primul pas te cufunzi în piclă chemat tocmai la celălalt capăt de lume de nechezatul unui cal tînăr, cu picioare lungi, cu coamă neagră și lungă. Pe care, și pe acesta, ai să-l vinzi la primul iarmaroc după ce-l vei fi pîndit zile și nopți în șir înainte de-a te duce tîrș prin iarba umedă, dimpreună cu vîntul ca să nu te simți cîlni, să dai foc grajdului care arde cît o ardă, pier-ar oricine în flăcări, numai să încaleci tu cu ochii lacrimați de fum rîvnitul cal alb care înnebunît de foc, fuge cu tine orîncotro, struțit de cîmîncă tale tăioase, prin ierburile înalte ale etapei care nu se înfîlnește niciodată, niciodată cu cerul; și te mai îmbeți o dată, fie chiar și numai o dată, fie să primești atunci în spate glonțul care o să te ucidă, de răcoarea unei dimineți amenințătoare dintr-un timp răscolit de tîlhăria ta; și mai privești o dată din înălțimea calului o dragoste fără de sfîrșit și ai întînderie pe care le străbăți, o dragoste, aceasta singura, prima, prin care se vor îmbogăți toate faptele tale trecute arătîndu-se încă o clipă vii împreună cu tine pentru că pot deveni altele, dîncolo de moarte, venice pentru clipa în care îți-ai depărtat obrazul de gîtul mătăsoș al calului și ai privit în zare, amestecate printre ierburile înalte, stelele și luna și soarele. Iar tu gonești mai departe ucis de glonț, înghețat pe spinarea calului, tîrînd după tine un șir de întîmplări deja încheiate, înclăștat de gîtul ultimei tale dragoste, cu cămașa albă de în gree de singele rînii aceleia pe care n-ar putea să țî-o spele și să țî-o vindece decît apele viei ale mării de atunci, cînd într-o anume noapte te-am așteptat lingă o fîntînă fără rost acolo pe plajă pentru că apa ei era de neăbătut ca și apa mării; unde ai venit deși n-ai fi vrut să vii; dar apa aceea s-a petrecut, s-a sleit în ceața care desparte întotdeauna pe hoții de cai de cei ce-a fost pentru că noi sîntem prea mîndri de puterea de-a privi moartea în față și prea înspăimîntați de puterea noastră așa încît nu începem să trăim, de fapt, decît către dimineața cînd toate lucrurile sînt ascunde în aburi. Și lumea neștiută e numai atunci pe măsura îndrăznirii noastre; cei care ne furișăm spre calul ales pîndiți la tot pasul de impresurarea și gloanțele poterei care ne dau viață tocmai pentru că ne îngăduie să îndrăznim, să pășim, adică, prin beznă dimineții ca și cum n-ar fi existat pînă atunci nici o lume brăzdată de drumuri. Alături prin însemnările dragostei noastre alte căi, neabănuite, nevisitate care fac ca totul în lume să se schimbe luîndu-și de la ceață o înfășurare mai adevărată, mai plină de prăvălire către noi roșturi și nu mai putem recunoaște nimic în urma noastră pentru că totul se cuprinde de ceață; așa încît nimeni n-a mai avut ce să-mi spună, sau au socotit cu dreptate că, de fapt, nu e nimic de spus și am putut pleca nestîngerit să găsesc țara tineretii fără bătrîneți și vieții fără de moarte.

Și mă găseam de-acum într-o împărăție străină, atît de străină încît privind împrejur nu mai puteam cunoaște zidurile casei mele care deveniseră altele, săpate de ploii care de-abia mai tîrziu aveau să vină. Ceteam altfel întîmplările copilăriei mele. Lumina albă care cădea un anume chip al mei rugînise și ea așa încît doar trăsăturile aspre ale tăii căpătără și mai multă noblete pe cînd toate celelalte își pierdeau liniile în umbra cenușie. Era greu de pătuns la curtea aceea așa încît, nepăsător la rușinea ce le-o făceau celor legați prin singe cu mine, m-am înfășiat acolo drept cine eram, fiind de împarat și eu, dindu-mi-se, după cuvîntă, toate cînstirile care se cădeau, lo-

cuiam în odaia ospetilor de seamă, eram pus în fruntea mesei, se dădeau pentru mine serbări unde mi-au fost înfășiate cele mai cînstite obraje de boieri ale locurilor acelor care cînd eu nu știam cum să găsesc căi mai sigure și mai grabnice către calul albastru ieșit din dragostea mării cu nu se știe care zeitate întîrziată într-o lume de la care pe bună dreptate s-au întors harurile cerului, calul pe care ascunsa stăpînă — pentru că ea nu se arătase niciodată și nu primeam decît semnele de bunăvoință ale unei domnii de fapt necunoscute — îl păstra doar pentru a-i inhăma o dată sau de două ori pe an. O dată sau de două ori pe an, în nopțile de sfinte sărbători la căleașca ei pe a cărei scări țigani beți, cu cămeșile desfăcute, cîntau plîngînd romanțele știute, legîndu-și capul în ierburile înalte care cresc mereu, mereu din oasele noastre mov și portocalii; și într-adevăr, atunci cînd am pătuns cu chei furate, furate de la paznici bătrîni și cu privirea blîndă pe care îi văsesem — a să le scoțecesc chimirele, în grajd, strălucirea lui mi-a luat mințile și cînd am încercat să-l înfășor copitele în paie ca să iesim pe tăcute fără să ruînăm în urmă toate averea unei gazde atît de îndatoritoare și el a nechezat odată puternic și s-au auzit ostășii venind nu m-am mai gîndit la nimic; și-ntr-o clipă am scus amarul și totul ardea iarăși așa cum avea să fie de fiecare dată și am încalecat să fug; și am reușit să ies în curte și la lumina flăcărilor am văzut-o atunci pe Ghioneala — era neasemuit de frumoasă așa încît dacă vroiam să mă scîp, să ajung acolo hot de cai trebuia să înjunghîm chiar atunci calul acela albastru care începuse să mă iubească pe mine cel vîst la lumina flăcărilor dintr-o altă lume, adevăratul călător, adevăratul descoperitor al tuturor mării și oceanelor. Și-mi întîndea de pe terasa sub care o pîndisem în atîtea rînduri ca s-o văd, speriată de flăcările care aveau deîndată s-o cuprîndă, miînle ei lungi, strălucitoare, cu brățări și inele de ametist, trebuia să refuz murmurul oaselor ei frînte în îmbrățișările mele atunci cînd pînterul mi se așiea pielea aburîndă și ne prăvălim amîndoi, argintii sub lună, în apele viei ale mării; așa că am scos cuțitul din carimb și-am spîntecat gîtejul alb și lung al calului; iar singele a fișnit nu pe lingă lamă ci prin toate rînile vineții deschise acolo de dinții mei și calul s-a prăbușit și lumina lumii s-a întunecat și mai tare, toate zidurile s-au zdruncinat iarăși din temelii, faptele noastre trecute au devenit iarăși altele și ne-au ieșit în întîmpinare ținuturile Marelui Sarpe.

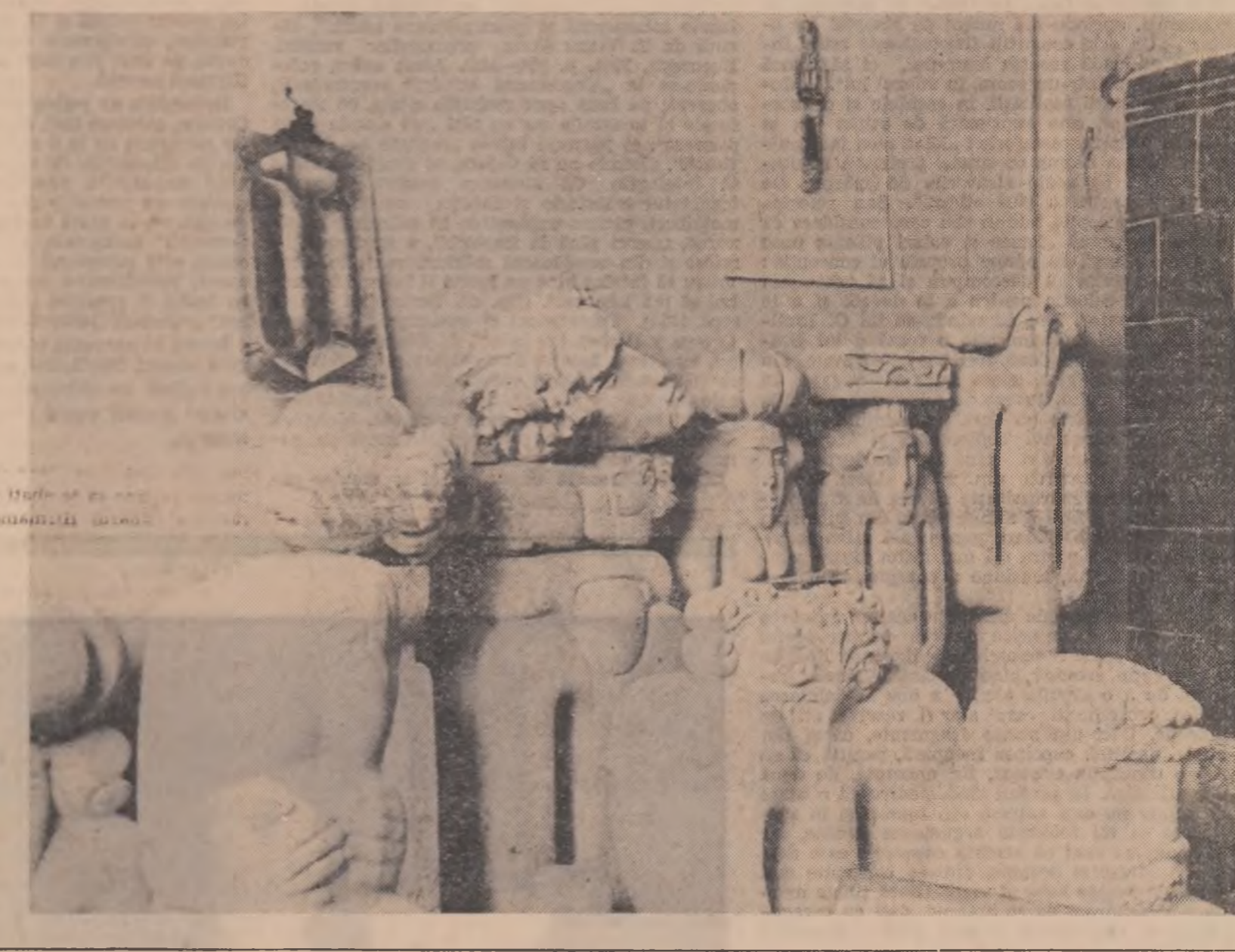
Marele Șarpe avea ochii verzi și dragostea lui era dansantă. Își ținea căi în pivnițe adînci care se deschideau numai la dezlegarea unor șarade. Moșul meu a scris pe știuta pagină a sfintei rugăciuni damaschine că pătîrînd prin tîlcuri în grajdurile subpămîntene ale jîvinei am găsit aici viețile tuturor cailor ce-i voi fi alungat prin stepele ninse pînă cînd, obosiți, se vor fi lăsat ajuși și le voi sfîșia gîturile lungi cu colții; așa încît

m-am văzut, pe neștiute, ajuns în țara veșniciei tineretii unde toți caii pe care-i furam erau de-acuma morți și fugeam, de fapt, după cai strămutați din sufletele lor: iubeam toate fețele, beam toate vinurile, primeam toate darurile piecate însă spre caii și vinurile și darurile din țările cu mult; soare sau pur și simplu în țările cu soare, cu vreme prielnică pentru copul merelor și-al florilor de măr din care rupeam crengi, crengi din grădina noastră să le punem în glaste mari de lut pe mobilele vechi create de toate întîmplările alor noștri, sub ferestile luminate prin care gizele veneau să ni se pună pe mină ca să le trimitem apoi cu rugămintă spre Dumnezeu în cerul limpede — atuncea caii se fură noaptea pe fulgerătură au! au!

Cînd fugim goi prin pădure sub ropotele de ploaie pe cai sălbateci păștrați de stăpîni pentru coapsele lor negre și pentru spinarea lor arcuță și pentru nările lor fremătînd pentru că nimeni n-a putut niciodată să-i încalece. Pentru că proprietarii nu ies niciodată din case în nopțile de furtună; prea fricoși ca să înfrunte frica nu pornesc niciodată la drum în nopțile într-adevăr fără drumuri cînd casele bunșilor s-au dărîmat și părinții au murit și singurul adăpost este adîncă mare cu uriași hipocampus care alunecă alături de noi printre crengile copacilor fulgerați; și obosiți de atîta dragoste ne lăsam acoperiți de frunzele uscate și de ape și de frunzele uscate, de frunzele uscate, venici și tineri în goana geologică a rosturilor însemnate în goana rosturilor noastre de-a iubi.

Dimineața cînd e ceață noaptea pe fulgerătură atuncea caii se fură

și în trei zile de furtună au trecut trei sute de ani; și fîntina de la malul mării era de mult surpată iar apa sălcie se scursesese spre adîncimile alor pămînturi; și marea se făcuse cenușă; și numai bunicul bunicului meu își mai amîntea că odată, foarte de mult, așteptasem acolo o femeie pe care o iubisem mult dar care și ea plecase de mult din locurile acelea și murise, probabil, de mult, într-un veac dinaintea veacului dinaintea acestuia, că fusese cam vestii în țări din ce în ce mai îndepărtate pînă ce nu s-a mai auzit de mine; și el a însemnat cum m-am întors cu cămașa plină de singe și cu el, nemaiavînd vîndecare, l-am rugat să vină cu blîndețe la patul meu, să-mi pună odăjdiile și să-mi cetească de dezlegare. Iar atunci cînd a ridicat de pe creștetul meu patrafirul n-a mai găsit decît o grămadă de țărîni din țărîna unor ținuturi de mult acoperite de mare Stăpîne iubitorule de oameni, au doară numai va fi acest pat mie groapă sau încăși vei mai lumina cu ziua ticălosul sufletul meu.

CONSTANTIN UCUTA

ispita mării verzi

În port, într-o străduță din acelea care coboară spre mare și-n care fierbe, mai întotdeauna, într-o pulbere schipitoare, solzoasă, o lume atît de peștrită, tînărului Florian Cucoli, pensionar de 2 ani, i s-a întîmplat un lucru ciudat: cum obișnuiește să facă în fiecare dimineață rondul portului, cînd cobora pe scara autobuzului, o blondă fermecătoare, cu ochii albaștri, vii și ușor umerziți, îl luă de braț, i se lipi de umăr sporovînd frenetic, despre vizita pe care o făcuse unei bătrîne, care-și ținute de stîlpul porții o tăblîta de reclamă, anunșînd vînzarea a două foi de folii franțuzești bine păstrate, a unui cuier de perete și a două stative pentru flori. Se împacuse cu bătrîna la un preț minim, după ce s-au tocmit îndeajuns. Bătrîna, sedusă de verva și farmecul ei, mai mult i le-a dărîuit, la un preț, evident, sub valoarea lor. „Să le vezi sint o splendoare!” se extazia ea.

Florian tocmai îi examina, fericit, obraji înroșiți de elocință, fruntea suavă, albă pe care se răsfața o șuviță de păr căzută neglijent din snopul blond, mersul elastic sălțat, cînd cineva o smuci brusc de lingă el... Era soțul, de care se rătăcise în autobuz. Mergînd, Florian își reprezentă o clipă, privirea ei visătoare, fruntea netedă, mersul sălțat. Tînăra aceasta încîntătoare îi făcuse un bun serviciu, superîndu-i cu ce și-ar fi putut umple ziua asta, una din atîtea altele, tot mai greu de suportat de la o vreme și care-l dogoresc, îl ard în creștetul capului, cu monotonia și plictiseala lor. Oh, dar va cerceta cu mare atenție prin străduțele portului, toate hîrtițele galbene lipite pe geamurile cu cercevele prăfuite, perforate de carii, descompuse, toate tăblîțele cu însemnări, coclote de umezala nopților și va vizita cîteva din persoanele acelea care-și fac o atît de simplă și de înbășuitoare publicitate, va se tocni cu ele, asemenea fermecătoarelor blonde, care făcuse, atunci, cîntărid din ochi cu răceală doi bătrîni, care se foliau știngherii și înfiorați în antreu. Bătrîna, îmbrăcată

„Va să zică cu hîrtițele, cu tăblîțele lor meschine, își reluă el gîndurile, vor să ne tulbure ochii, să ne abată de la contemplarea cerului înalt, nesfîrșit și a mării verzi... El, da, e atîta singe, atîtea mîni de comercianți prin porturile astea ale noastre, încît fierbințeala și tumultul lor, te asurzeste ca și zbuciumul mării. Dar vor plăt scump pentru toată meschinada lor! Nu, asta e să cauți una din aceste tăblîțe, hîrtițele, care cu conținutul lor mîrșant le mușcă de inimă ori tîntuiesc fruntea nobilă a unei femei încîntătoare. Oare, trebuie să stăm minute în șir, absorbiți de lectura acestor hîrtițe, tăblîțe, ademenitoare și ipocrite, cînd putem sta, fie doar și pentru cîteva clipe, față-n față cu noi înșine absorbiți de interioritatea noastră misterioasă?! Oare aceste clipe să le stăm în față mării, nu? A nemărginirii ei... și, e știut azi de toată lumea, că oglinda ei orbitoare, fixitatea ei stranie, măreția ei, îl înalță pe om, îi liniștesc spiritul... Nu, nu, va trebui să „intru” puțin în comerțianții ăștia, să-i iau puțin la „refec”, he, he, he, rise rece Florian, cînd pe o străduță liniștită, în care plutea aceeași pulbere sciencietitoare, irespîrabilă.

„Uite, că ceea ce căutam am și găsit, la căsuța aceea cu grădiniță-n față, se vede hîrtița îngălbînită, lipită pe stîlca ferestrei, ca un plastru...” Deschise porțile curții, intră, se postă ostentativ în fața ferestrei și citi, zîmbind cu amarăcîune, conținutul hîrtiței. „Va să zică vînd un divan din lemn de nuc, un șifonier și două foteluri he, he, he... și după limba aceasta arhaică „foteluri” par a fi niște bătrîni. Să intrăm în vermină, prietene, se înfierbîntă el”. Ajuns în fața ușii, ciocăni scurt și dădu năvală în antreu invirtînd în jurul său pulberea, pătîrînd înauntru aurolel de nourul ei. — Bună dimineață, salut! Florian, cîntărid din ochi cu răceală doi bătrîni, care se foliau știngherii și înfiorați în antreu. Bătrîna, îmbrăcată

într-un neglijeu ponosit și ros, îl peria pe bătrîn, care era îmbrăcat de stradă, într-un costum bleumarin peste care trăsesse un macferlan negru, înfioat. — Ce dorești domnule?! se interesă bătrînul făcînd ochii mari. — Să-ți văd marfa, bătrîne. Bătrînul îl conduseră în camera vecină. Clientul văzu un șifonier masiv de culoare neagră, aburită. Divanul nu-l văzu. — Și pentru că să văd hambarele astea nenorocite, răpiți clipe scumpe tineretii mele?! se răsti Florian nemulțumit de calitatea mobilei și de mirosul rîncezit care plutea în cameră. — Vrem să vindem tot, domnule, ne tîngui la Brașov, la băiatul nostru, se tîngui bătrîna. N-am fi pus altele asemenea anuț care v-a deranjat atîta. — Cu toate astea, eu nu vă lert, că-mi împușai capul pînă la smintire cu anunșurile voastre, cînd la doi pași de noi, tolnăntă la picioarele noastre, marea verde, sclipitoare, răsufia, se frămîntă și a cărei oglindă mă absoarce spre țările libertății... nu-nțeleg cum puteți scrie reclamele voastre, se zbuciumă Florian încruntat, nu înțeleg... întregul univers e deschis, foșnește, potfei noastre de libertate, cum vreți voi să dispuneți de ea, ca atîția alții în zilele noastre cu hîrtițele, cu tăblîțele noastre. În șifonier cu voi! Intrați în șifonier! le porunci Florian deschizînd larg ușile, împingîndu-i din urmă, înghesuindu-i în despărțituri și închizînd ușile peste ei. — Omoară-ne, se auzi de după ușă miorlăit înăbușit al bătrînei. Abia așteptam să ne odihnim sub pămîntul cald... — Vă odihniți bine și aici, în pîntecul dularului ăstuia negru, în care însuși sentimentul de om trîndăvește. Trîndăvește! strigă Florian, agîtîndu-se desnădăjduit. O să vă digere lent, bivoliu! asta în care v-am închis, n-aveți nici o grijă, așa cum mă destramă pe mine, agîtația zadarnică a oamenilor din jur, străduțele voastre portuare și ispita mării verzi.

OVIDIU
HOTINCEANU

Gura ta...

Doarmeam cu un obraz de lapte
Oh, singuri dintr-un păr frumos
Ne făceam noapte
Ne făceam ochi de sîrătoare
Pentru lumina născătoare

Nu pot să cred că tu, că eu
Ne-am dus la apa unui curcubeu
Să ne simțim genunchiu-nrouat
De taină, de păcat

Era o fierbere în aerul de aur
Și mirosea calcușu-a minălor
Și mirosea gura ta mincinoasă
A salcă și a fin de-acasă.

Mirul cel cu care...

Totul este alergare
Totul este goană-nînsă
Între cer și între buza
Cea de rugăciune nînsă

Eu alerg mai repede
Mai neobosită-i zarea
Între care mă asmut
Cu ceala cu spînzarea

Tu alergi mai repede
Și pe frunte-ți curge mirul
Cel cu care dumnealui
Te-a uns. Dumnealui nadirul.

Lance, basileule

Lăncii de-aruncat cu mușchiul
Ce tu vrei să-i stea în față?
Au rostirea, au doar dunga
Zilelor tăioasă?

Pieptul iată-l lat și urs
Cu păduri dîhnind a mîrt
Cînd încrenît așteaptă
Soare tare ca un spirit

Lance, basileule, în prada
Ochiului, lance să treacă!
Și pe ea-nșirate dulce
Oastea vorbelor întreagă.

Nu te mai cunosc

Cîntă răutate-n zidul
Cărnii care umbră face
Însuși tu, o amîgire
Ce-n departe se preface

Nu te mai cunosc cu vocea
Cînd te pipăi cu strigarea
Cea dinții, cea tumultoasă
Cum un astru strigă marea

Și deși pot să te sting
Rod, clipă a crengu trează
Mina mea umită încă
Să te-atingă-abia cutează.

Iartă!

Poeji de toamnă, vă iubesc
Mi-e ciudă că în loc să fim
Sub un umbrar cîntînd colinde
Ochiul ne este treaz de vin

Mi-e ciudă. Poate lascul
Via-și culege plîngînd stihuri
O piele de heruv e dealul
Orașul e o mină de nicurii

Mă vei ierta? Vei împli cana
Și pentru mine, să tresară
Perdeaua-n casa mea împinsă
De duh, de pace? Iartă
Și bea răcoarea de afară.

În golul zării

Norocul, dulcele noroc
Pe iarna cailor de loc
Peste veșmintul trubadur
În care doamnă-am să te fur

Să simți în carnea dalbă gerul
Loc cum își face ca inelul
Pe deget. Și să rizi
Ca un ojel vibrînd s-auzi

Goana pe șira spalului
În urmă cum rămîne despletită
Și-cîntă în golul zării
Lupi vor mușca zăpada tăvălîită.

Zăpada bate

Prin mina-acum sămîna
Locu-l căută, gol, al unui zeu
Prin ochii iată-și scoate-o mină
Saltul repede de basileu

Unde să ajungi cînd rece
Zăpada bate-n geamul pîntecului?
Unde să ajungi cînd încă
Sint la hotarul cîntecului?

Așteaptă Să-mi scoi merindele
Loc de față se face timp nervos
Sau cel puțin în taină
Încalecă spinarea unui galop spumos.

Dumnealui...

Chipul tău de pus la rane
Gura ta domniară
Îmi vorbea dintre icăone
Parfumată și pellică

Dară e o fiară blîndă
Care nice n-o simți
Cum e fieru-n carne. Cum e
Singele muierii asmuțit

Dumnealui, Necunoscutul
Se juca cu mine, orb
Dară mie sete-mi fuse
Și-n genunchii gîndeam să-l sorb

Nu mi că de-atunci pe lumea
Mea, ning stelele uitare
Nu mi că de-atunci în paseri
Sufletul mi-e fumegare

Dară e un pu de fiară
Lîngă dumnealui copacul
De-nțineri și lumină
Mă culetur. Robul, vracul...

Vissarion

In noiembrie, cu trei ani în urmă, Arghezi începea o tablă astfel: „Se implinesc cincisprezece ani de la moartea scriitorului fără autentic, I. C. Vissarion, uitat de toată lumea, pentru că n-a fost niciodată nici cap de listă, nici bărbat politic al cîte unui partid agregat de protipendadă, a cărei stăpînire i s-a părut, a fi, pentru toată țara, o încremîntare. Va veni o dată ziua în care se va examina, fără mici și mari monopoliști, valoarea cîntărită a scriitorilor de circulație, puși la locul cuvenit...”

Imi permit să zugrăvesc din nou chipul scriitorului din Costești-Vale, un sat fără alt profil decît al amintirii literare care îl așază în geografia spiritualității românești. Două momente mi se par a interesa contemporaneitatea.

Arghezi îl considera nedreptățit de colegialitatea literară ca și de editurile care îi ignorau prezența în cuprinsul prozei cele mai autentice țărănești, cuprinzîndu-i cîteva dintre povestirile lui în lista unor cărți pe care voia să le editeze în Mărtisor, unde instalase cunoscuta tipografie. Era vorba de Privighetora neagră, de Ber Căciulă și de o carte a lui, încă nescrisă, de vise (Vissarion îi povestea, cînd înnopta prin Mărtisor, din visele lui vise în legătură cu metempsihoza — vise care erau veritabile povestiri literare, de toată frumusețea!).

Intr-o discuție asupra lui Vissarion, notată în noiembrie 1966, Arghezi l-a caracterizat astfel: „Vissarion e un Tolstoi al României. E scriitorul care s-a izolat în satul lui sărac, trăind voit în sărăcia lui. El a fost în stare să refuze unele avantaje ale orașului, oferite cîndva de Goga sau de alții care-l primeau în saloanele lor, preferînd gustul amar, dar plin de prospețime, al graului și cugetului țărănelui român...”

Arghezi regreta și punea lipsa de interes în spatele oficialităților culturale locale, că „Scriitorul I. C. Vissarion n-a avut parte cel puțin de o placă amintitoare tencuită pe casa lui, pentru a fi citită de săteni și de trecători prin fața bieteii lui grădini, unde a visat, a iubit și a cînsit neamul din care face parte...”

Viziunile recent orașul Tirgoviște, unde s-a înființat un muzeu din țară al scriitorilor din partea locală, paralel celuilalt la fel de binevenit muzeu al tiparului și tipografiei românești, m-am întîlnit într-un colț, după o ușă, cu un portret în ulei al lui Vissarion, așezat deasupra unei mese cu fereastră de cristal sub care se puteau citi cîteva dintre titlurile cărților lui. Cu această ocazie am aflat că în curînd casa din Costești-Vale va primi licîrta mult așteptată a stelei care-l poartă pe Vissarion prin neguri. Inimioși iubitori ai culturii noastre au hotărît să alcătuiască în ograda scriitorului o casă memorială — deocamdată o cameră, refăcînd ceva din atmosfera de lucru a celui ce-și împărțea timpul între condei și niște invențiuni tehnice și mecanice, pe care nici un inginer sau cercetător de știință aplicată n-a avut încă răgazul și curiozitatea să le certifice o valabilitate afirmată de autorul lor. Poate că s-ar găsi acolo mărturiile ale geniului poporului nostru, care a mai uimit de cîteva ori științele universale. Să nu amintim decît roata cu făcea din Ciurpereni Gorjului, care a dat turbina de azi, sau cirna țepelului, născută pe o răscruce de uliți din Țițești argeșeni!

„I. C. Vissarion e unul de-ai noștri, un rumîn de mare calitate, care trebuie inviat din morți, dimpreună cu caielele lui risipite” — gîndul mărturisit de Arghezi în scris, e pe cale să se materializeze și cei atenți la descoperirea lucrurilor uitate și readucerea lor în lumina de aur a strălucirii românești, sînt cititorii morali ai temeliei celei noi a civilizației, a culturii, a spiritualității noastre contemporane.

Cum și în Mărtisor care-și pregătește pe tăcute reînvierea, Vissarion își va avea un loc în raftul unor regășiri de viață, tot așa, e de crezut, că în Costești de Vale al județului Dimbovița și casa lui Vissarion va păstra măcar cîte o fîrmă, dacă nu o scînteie, din vetrele stînze ale lui Galaction, Ccoea, Goga, Arghezi, vecini de veci și prieteni de condei.

Baruțu T. ARGHEZI

Metaforă și cunoaștere în proza HORTENSIEI PAPADAT-BENGESCU

II

Sfirșeam prima parte a acestui studiu spunînd că, de fapt, nici critica din vremea autoarei, nici cea postumă n-au trecut la o interpretare a acestei opere. Stupoarea pe care a stîrnit-o printre contemporani s-a palidat cu recunoașterea caracterului ei contradictoriu — evident în „împietirea dintre lirism și analiză” —. Critica mai nouă a admis, în general vorbind, această opinie, fie menționînd-o pe un dat, fără s-o discute, fie trecînd-o sub tăcere, în orice caz dezvoltînd alte aspecte, răscolindu-i materialul, răvășînd „stratul obiectelor” și al aparențelor, aflăte în operă. Astfel, în ultimul timp, atenția a fost reținută de aspectul „relațiilor sociale”, de psihologia de grup, de „viața eminentamente socială a personajelor”. În orice caz, această pedală apăsată pe social îi aduce salvarea de sufocația lirismului feminin la care o condamnaseră contemporanii.

Dintre lucrările mai noi, o atenție specială trebuie acordată articolului lui Paul Georgescu (Viața românească, I, ian. 1967, p. 100—109). Aceasta, intrucît acest autor examinează critic opiniile celor doi mari înaintași, Lovinescu și G. Călinescu, află și pe poziții opuse în judecarea acestei opere. Stranie și în orice caz, particular de interesantă, pentru înțelegerea operei H. Papadat Bengescu îmi apare acumularea aștor noțiuni și judecăți contradictorii. (De altfel și G. Călinescu observa că „Fată de literatură H. Papadat Bengescu opinia critică este împărțită în chipul cel mai contrastant”. Op. cit. p. 63).

Între ele adunate, fie că se referă la calitățile autoarei prezentate în operă, fie că se referă la opera în sine: Lirism feminin și luciditate analitică; sentimentalism confuz, lirism tulbur și cruzime obiectivă, „refrigerență intelectuală”; senzualitate și intelectualitate rafinată; atitudine feminină dîrind „o operă, de femeie, care trăiește din colportaj” și „atitudine științifică virilă” de „anchetator social, dublat de om de știință”; în operă predominînd individualul, particularul, patologia, explorînd abisul, subconștientul și predominînd socialul „relațiile” dintre oameni și mediu; dezagățată și închisată fără scăpare în „condiția sexuală” și angajată în resorturile sociale, sau socialul rămînd estompat, „accentul căzînd pe portrete și figuri memorabile” și excelențînd prin critica resortului de clasă al mediului; căutînd explicații raționale, neacordînd atenție subconștientului și irational; cultivînd un soi de impresionism liric și explorînd adîncimile; plată și originală, ba chiar originalitatea venîndu-i din „platiitudine”, și dînd „o campanie metodică împotriva locului comun”, eliminînd judecățile gata făcute, aplicate mecanic”. Și, în ceea ce privește filiațiile, așezarea în istoria literară, aceleași contradicții: Cîtorînd romanul nou, rîndul cu tradiția și conținînd tradiția romanului tradițional (Clococii vechi și noi, Ciclu Comăneștenilor, Moara cu noroc, ca o replică citadină a romanului Ion); proustiană și neproustiană, integrîndu-se pe linia realismului critic, mostenindu-l pe Proust ca și pe Balzac! Aceleași contradicții pot fi semnalate și în ceea ce privește evoluția operei, construcția ei, stilul. Lista acestor contradicții ar putea fi chiar extinsă, completată. Mai opresc însă aici, scoțîndu-le pe acestea suficiente pentru a trage o concluzie.

Să nu se creadă că urmărește să dovedesc incompatibilitatea criticii față cu opera autoarei, sau neputința în care s-ar fi aflat de a-i capta complexitatea. Nu, cel puțin nu în acest context, ci altceva. Am pomenit de lipsa unei interpretări și am ajuns la punctul cînd trebuie să lămurim ce înțeleg prin asta. Subliniez că toate aceste opinii contradictorii — afirmații sau negații — se sprijină pe o parte de adevăr, că fiecare dintre ele are un corespondent în operă, traducîndu-i un aspect sau altul, dar nici unul nu este în măsură a le explica pe toate celelalte, după cum nici nu se aplică tuturor aspectelor sau operei luate în totalitate. Nu dispun de spațiul unei ample confruntări a fiecăreia din aceste opinii cu materialul operei și nici pentru a verifica aplicabilitatea acestor opinii la toate fațetele operei.

Ceea ce însă lipsește este un principiu unificator, funcționînd ca o lege dialectică a unității și luptei contrariilor, o ispită ca o cheie, deschizînd toate lacetele. Lovinescu, ca unul care s-a apucat cu admirație și cu voință de a înțelege, a văzut acest principiu unificator în funcținea lirismului cu spiritul analitic, dar ambele elemente țîn de psihismul autoarei, ori un atare principiu trebuie căutat în opera însăși, în stratul obiectelor sau al semnificațiilor.

Cu aceasta am ajuns la acea teorie a ispitelor care mi-a luminat înțelegerea acestei opere. Căci fiecare operă literară oferă o ispită. Mă gîndesc de unde vine această ispită și un singur răspuns îmi apare posibil. Ispitele acestea, zic, țîn de propria concepție despre lume a autorului, reprezentînd modul său de a lua contact cu realitatea. Dacă în filozofie acest mod apare evident, exprimat prin noțiuni abstracte. În literatură această inserție a autorului în lume este ascunsă, implicată doar, transferată printr-o serie de coduri. Ispita este cheia care deschide cosmosul altfel închis, codificat și transformat, transferat față de realitate, de modelul real, cu toate condiționările, pe care acesta din urmă i le impune cu necesitate. Am spus închis, pentru că, spre deosebire de cosmosul fizic, aici deschiderile sînt cuprinse înăuntru, forțele converg spre un centru adînc și acoperit, ca o inimă. Descătușarea acestui centru, explozia lui devine un drum al comunicării. Cunoștința descătușată ale operelor ca aceea pe care a săvîrșit-o Rilke pentru Rodin, aruncînd o punte a comunicării între creator și consumator, o cale lactee, unde înțelegerea ajunge comunione, scop final al artistului.

Ispita, pe care mi-a oferit-o proza Hortensiei Papadat Bengescu, este un drum al cunoașterii, prin modalitățile metaforei.

Sprijin acest punct de vedere mai întîl pe propria concepție a scriitoarei, așa cum reiese din scrisori și din Autobiografie. Deși s-a spus că n-are „nici un interes pentru ideile generale” iată că, într-una din „Scrisorile adresate lui G. Ibrăileanu”, autoarea noastră mărturisește cunoașterea legilor dialectice ale dezvoltării și succesiunii contrariilor: „Da conține în el pe nu în simbură și nu pe da în perspectivă. Cald arată răcirea posibilă”, după cum recele are posibilitatea de a se încălzi... „Sînt unii care nădușesc, cînd sînt emoționați... „sau altfel spus „O mișcare de suflet produce sudoarea pe un frîg cit de mare”. În lumina acestor afirmații devine ușor explicabilă și varietatea temelor abordate de scriitoare, ca și alternanța dintre aspectele contrarii, traversînd planuri diverse ale realității. Această confirmare ar aduce-o și alte texte, extrase din operă. Într-un loc din Autobiografie, ea spune că scrie „în firul devenirii”, este deci preocupată de aspectele diverse ale dezvoltării, atît cele din natură, cît și, mai ales, cele sociale, în forme concrete și particulare.

Scriitoarea ne dezvăluie în mai multe locuri, din Autobiografie, și în scrisori, că finalitatea scrisului său stă în cunoaștere. Ea zice: „Și eu vin către tot cu credință, dar vreau să înțeleg”. (Autobiografie. Adevărul literar și artistic 18. 3. 866—867, 11 iulie 1937). Sau, în altă parte: „Sînt timpuri cînd dorința de a ști, de a cerceta, de a mă cufunda în labirintul cunoașterii mă cuprinde cu furie...” (Scrisori către G. Ibrăileanu, București, 1966. Scrisoarea din 10 febr. 1914). Sau: „Fapta literară va trebui neapărat să intre în domeniul esteticului, dar pe orîcicare riscuri nu va trebui să piardă nimic din adevăr. Aici pasiunea, aici e truda”. Această subordonare a esteticului cunoașterii o mărturisește cînd spune: „Acolo unde obiectul va îndegui pa-doabe sau unde le va cere, vei fi fericit să împodobești, căci ai pe deget mătasea și mărgeaua și esteticul este o ademenire, căreia însă nu-i vei ceda dinadins — căci îți va răpi ceva mai profund care merită sacrificiul”.

Dar această realitate pe care vrea s-o cunoască îi apare în forme variate, înșelătoare, de aceea se apleacă asupra ei cu „pasiune și trudă, pentru a descoperi „esențele”, resorturile obscure”, miezul lucrurilor sau realitatea de dincolo de fațade”. „Așa am eu această infirmitate de a lunea pe față... lucrurilor, pe subiecte, pe contururi, oprindu-mă numai pe resortul lor adînc”. „Un ochi construit fiziologic astfel încît să nu vadă scoarța lemnelui, ci să treacă prin ea ca printr-un geam, în miezul lui”. Pasiunea cunoașterii realității, în esențe și primordialitatea lor, este exprimată de aștea ori, în felul ei propriu, metaforei: „Mica mea inchipuire nu făurea basme cu smei... preferam să desbrac coajă cu coajă straturile de apărare ale realității pentru a găsi miezul”. Sau referîndu-se la concepția tatălui său care considera că scrisul înseamnă „forme și culori plătute puse în rame albe”, ea opune propria ei concepție: „Eu am înțeles să descopun și să recompu formele și culorile între a le dovedi și a le divulga esența”. Sau adresîndu-se lui G. Ibrăileanu: „Cîntai cu admirație o frază a lui Brătescu-Voinești, în două trei cuvinte simple, din indicarea unui gest, evoca imagini bogate în mîntea cititorului. Invers de mine, care de abia prînd cu stîngăciie un gest, cu plumb de aripi, cum zice frumos dl. Topircăanu, și îl despic singură cu voluptate pînă în resorturile lui obscure”. (Scrisoarea din 9 ian. 1914). În altă parte autoarea mărturisește nevoia de a „dețeră dăcina fructul fără a adăge nimic din substanța esențială, nici o crutare pentru a-i salva respirația, pentru a păstra cel mai infim dintre semnele autenticului, tensiune a energiei, spaimă a răspunsurilor”.

După cum se vede din toate acestea autoarea nu este străină de orice interes pentru ideile generale, chiar dimpotrivă și nici nu lipsește o concepție estetică bine precizată. Numai refuzul de a o asculta atent a dus la debitarea acelor contradicții care s-ar fi rezolvat atît de limpede. Căci din aceste fragmente, ca și din altele, de altfel, cuprinse în operă, rezultă că ea are o concepție estetică, fix ancorată, de două ori autentică. În primul rînd, pentru că o atare concepție nu este extrasă din tomuri și în susținerea ei nu folosește argumente străine, iar în al doilea rînd că această concepție este desprinsă, firesc și organic, dintr-o concepție mai generală despre lume și viață. (Dacă ținem morțiș s-o încadrăm ea se apropie, deși cu corective, de un materialism empiric și de o dialectică spontană).

Iată această concepție: 1) Realitatea, din pricina dezvoltării continue și cuprinderii, statice și dinamice a contrariilor, se prezintă în chipuri și aparențe felurite. A o capta înseamnă a-i afla „substanța esențială”, „simburile”, „miezul”, „resorturile adînci”. Pe urmele unei cauze, ale unei permanențe dialectice, te instalezi în trînducul „labirint al cunoașterii”, de unde necesitatea practicării unor laborioase instrumente de cunoaștere — (analiza, sinteza, metafora). Căutarea acestui „miez” al realului te aduce în fața turmentatei obsesii a cunoașterii — acea „spaimă a răspunsurilor”. Acuitatea cutremurată și foarte modernă a conștiinței, în procesul cunoașterii, nu poate fi trecută cu vederea. 2) Actul creației literare este un act de cunoaștere, în măsura în care, așa cum mărturisește autoarea, ea subordonează esteticul adevărului, cunoașterii. (Aceste precizări, făcute, în preajma primului deceniu al veacului, pot fi socotite ca un preambul al alunecării granițelor dintre discipline, al interferenței dintre ele și chiar al violenței explorării realității, o dată cu părăsirea unei atitudini de pasivitate romantică. A saltul macrocosmosului și al microcosmosului începe să se desfășoare). Ea spune că fapta literară aparține esteticului, dar „pe orîcicare riscuri să nu se piardă nimic din adevăr”. Impresionantă clarviziune, căci „riscurile” le-am aflat abia acum, mult în urmă; dacă este să le spunem pe nume ele sînt pulverizarea dis-

tințiilor dintre genurile literare, pînă la dispariția lor, angajarea autorului pînă la lirism și chiar tezism, imixtiunea filozofiei și a psihologiei în opera literară, pînă la specializarea ei, etc.

Iată: „Am aflat”, zice autoarea, „ce înseamnă pentru mine roman, ceva aspru, grav, fără crutare, ca și viața de dincolo de fațade. Muncă aridă în materialul cel mai dens al adevărului”.

În lumina acestui principiu unificator și a acestor fragmente, ar fi interesantă o confruntare a judecăților critice, expuse, în vederea confirmării sau infirmării lor, precum și cu scopul eliminării unor contradicții. Spațiul nepermîndu-mi abordarea pe larg a acestor încercări, mă voi limita la un singur exemplu. Dacă acuzația de platiitudine se referă la lipsa „transcendenței”, căutarea esențelor de care vorbește autoarea o plasează în dimensiunea transcendentă a imanentei. (Rezultatul consecvent din determinismul concepției sale generale). Dacă aceeași acuzație vizează opțiunea autoarei pentru faptul divers, cotidian în locul „basmului cu smei”, ea e salvată de „platiitudine” prin căutarea resorturilor obscure, prin generalizare și cosmizare, de care voi pomeni, cu ocazia folosirii metaforei ca instrument de cunoaștere.

O observație a concepției autoarei, determinînd-o să urmeze „firul devenirii”, ne-ar face să credem că ea se instalează fără rezerve pe linia realismului critic. Toțiși afirmațiile repetate ale romancierii ca și analiza minuțioasă a operei sale ne arată că ea nu se limitează la descrieri exterioare, ci vizează complexitatea, trecută prin filtrul propriului psihism. Dacă punctul de plecare este proustian, dinăuntru în afară, reconstituirea nu rămîne ca atare, ci se obiectivează printr-o trecere în cascade de la psihic la fizic și invers, subordonată fiind adevărului, adică conformării și adevărului cu obiectul. Cu asta intru într-un fel se rezolvă și grava incriminare a lirismului, iată și textele: „Mă caut neobosit pe mine, pentru a descoperi prin mîntă lumea”. (Intenționalitate clar deosebită de Proust). „Caut drumul, caut ceea ce mă poate lămurii din tumultul glasurilor suprapuse”. (Și aici supunerea la obiect este clar exprimată).

Am pomenit de minuirea metaforei ca instrument al analizei. Urmează să dovedesc cum autoarea noastră folosește metafora ca instrument al cunoașterii. Semnalez, cu această ocazie, o foarte interesantă și pătrunzătoare analiză, făcută de T. Vianu (Arta prozatorilor români, București, 1941, p. 334—345). Acest autor, referîndu-se la „alegorismul stilului” romancierii, observă, pe baza unor multe citate, că metaforele și imaginiile nu au aici „un simplu efect pitoresc”, ci pătrund într-o „regiune de semnificații” făcîndu-ne să vedem, să simțim și chiar să înțelegem. Că autoarea noastră folosește transferul metaforic și funcția unificatoare a metaforei, pentru explorarea în adîncime și fixarea, uneori pînă la imposibil, a unei situații, reiese și din următoarea mărturisire: „Eu, cînd vreau să înțeleg bine un lucru, îl îmbrac în simbol și mă luminez”. (Op. cit. Scrisoarea din 10 sept. 1914). Teoreticienii ai metaforei, ca Biese, Ortesa și Gosset, iar la noi, L. Blaga și T. Vianu, au arătat funcția unificatoare și „revelatoare” a metaforei, prin specularea analogiei, dincolo de deosebirile dintre lucruri, ajutîndu-ne să sesizăm unitatea lor mai profundă. Metafora devine ca atare un prețios instrument de cunoaștere și revelare a realității.

Aplicînd această explicație și scoțînd-o ca Alice BOTEZ

În curînd apare ALMANAHUL LITERAR 1970

Intr-o tinută grafică excepțională întrunind colaborarea a peste 360 de scriitori, oameni de artă și publiciști de renume, ALMANAHUL LITERAR 1970 va satisface gusturile cele mai exigente ale cititorilor.

Cele 496 de pagini bogat ilustrate ale ALMANAHULUI LITERAR 1970 conțin literatură inedită — poezie, teatru, memorii, eseuri —; rubrici de teatru, film, plastică, sport, umor, automobilism și de asemenea, o atracție și documentară rubrică feminină.

În ALMANAHUL LITERAR 1970, semnează printre alții: VICTOR EFTIMIU, ZAHARIA STANCU, EUGEN JEBELEANU, GEO BOGZA, MARIN PREDA, EUGEN BARBU, NICOLAE BREBAN, VIRGIL TEODORESCU, GEO DUMITRESCU, VLADIMIR STREINU, SERBAN CIOCULESCU, TUDOR MUSATESCU, ALEXANDRU DIMIR, BALACI MIRON RADU PARASCHEVICU, AUREL BARANGA, ION BIBERI, ION LĂNCRANJAN, AL DIMA, DEMOSTENE BOTEZ, BEN. CORLACIU, ION CARAION, ION HOREA, ADRIAN PAUNESCU, DIMITRIE STELARU, NICHITA STĂNESCU, GEORGE SBIRCEA, ETC.

Pagini, de asemenea inedite, din: TUDOR ARGHEZI, LUCIAN BLAGA, TUDOR VIANU, ION BARBU, OCTAVIAN GOGA, ILARIE VORONCA, ION MINULESCU, GEORGE CALINESCU, ION AGARBICEANU, IONEL TEODOREANU, G. BRAESCU, EUGEN LOVINESCU, HORTENSIA PAPADAT-BENGESCU, ETC., ETC.

ALMANAHUL LITERAR 1970 cuprinde și numeroase reproduceri de artă, în planse-color: Constantin Brăncuși, H. Matisse, Pol Buri, Horia Damian, D. Ghiță, Hans Hartung, V. Kandinski, Ștefan Luchian, Hans Naagel, L. Survage, Ion Țuculescu, C. Piliuță, etc.

11 vedete de cinema se confesează cititorilor ALMANAHULUI LITERAR 1970: Julie Christie, Juliette Greco, Anna Karina, Dalida, Sophia Loren, Catherine Deneuve, Jeanne Moreau, Brigitte Bardot, Olivera Vučo, Sylvie Vartan, Claudia Cardinale.

Mai semnează în ALMANAHUL LITERAR 1970: EUGEN IONESCU, WILLIAM SAROYAN, EDMOND JALOUX, LUCE, HOCTIN, EUGEN DRĂGULESCU, SAUL

STEINBERG, ANDREI VOSNESENSKI, IONEL PERLEA, JIRI TRNKA, TETSU, ANTONIO SAURA, GHIORGHIOS SEFERIS, ETC.

În cadrul rubricilor speciale de teatru, film, plastică, semnează: PETRU COMARNESCU, N. ARGINESCU-AMZA, N. CARANDINO, D. I. SUCHIANU, FLORIAN POTRA, etc.

Paginile dedicate sportului sînt susținute de scriitorii: EUGEN BARBU, ION BAIESU, AL. CAPPARIU, RADU COSĂȘU, DAN DEȘLIU, AL. MIRODAN, FĂNUȘ NEAGU, ADRIAN PAUNESCU, NEAGU RADULESCU ȘI ROMULUS BALABAN.

În ALMANAHUL LITERAR 1970, mai găsiți: umor, cuvinte încruciate, moda anului 1970, epigrame, o agenda-calendar 1970, documente literare și artistice etc.

Rețineți, deci, din timp ALMANAHUL LITERAR 1970, o inedită enciclopedie ilustrată a literaturii și artei.

N. Red. Traducerea poeziilor lui Evgheni Evtusenko apărute în nr. 45 al revistei noastre aparține lui Victor Frunză.

Debut: DOINA POPA

procesul frunzelor

Niciodată nu am știut de ce tocmai în ziua aceea când apăsasem în palmă orga frunzelor moarte, se auzise să fie procesul și trebuia deci să plec. Auto-buzul pornise. Roțile știu că fața lor așinge marginea lumii și se rotează în noaptea, mestecând tacute pământul copilului trecut din viață.

O alunecare din neatenție poate, o alunecare simplă pe celelalte țărni, ai morții, inscriși în drum pe brațul unui ciudat animal nesăguit și lanul în care fiecare fir de grâu se dăruie puțin sorbind lacom din propria lui bucurie și apoi orășul prin care alerg purtând în trup bălțile nărilor nedecise și reci. Cu toate acestea în sala procesului nu mai aveam loc și am rămas afară în mulțimea bălțită de așteptare.

— Vine ?
— Abia a început.
— Ține mai ?
— Nu se știe.
— Undeva în câmpire o ușă trinită și oamenii se strâng mai aproape, împleându-și capete, brațe, picioare ca într-un desen cu liane.
— Vine ?
— Nu se vede nimic.
— Ce e aici ?
— Un proces.
— Dar de ce îl judecă aici ?
— Nu știu.
— Credeam că se vinde pui.
— Nu, nu se vede nimic.

Pe buze ni se apăsă săgețile ploii și cad apoi alunecând pe trupurile noastre, le călcam în picioare, iar ele țipă groaznic, dar nimeni nu se auzise să denunț, nimeni nu întorce privirea lăpădă de usă, nimeni nu se mai decidese să desopere Trupul vinovatului.

— Pe cine judecă ?
— Pe cineva.
Ploaia și memoria mea se întorcea îndărăt... Ochiul lui căsău către mine mi-lieși obosea alunecând în jos. Eram udă ca un melc. Orunde mă întorceam ochii lui veneau spre mine. M-am aruncat în apă și am rămas acolo în neștie până când am simțit sugrumându-mi-se printre dinții încreștați gustul amar al deznădejdi. Am ieșit apoi la suprafață și am căsăut un țărni oricare ar fi el pe care să-mi las trupul flămând, părăsit de puteri : și mai departe o zi în care mă căsăușii gândul la mijlocul cuvintului.

— Căsușii ?
— Așa dați ?
În realitate ceea ce spuseseam era lipsit de importanță și nu mă puteam aștepta la o continuare a unui gând interupt. Eram distrată, nepăsătoare. Așteptam să mă lovească, ca să-mi înlătur emoția ce nu mă lăsa să respir. El mi-a ridicat bărbia din piept și a spus :

— Du-te.
Afară cineva mi-a interupt mersul ca să-mi stăvească între buzele întinse a dispreț un cuvânt :
— Felicitări !
Și ceva mai târziu o altă față :

— Nu înțeleg schimbarea asta, cum de-a putut-o țipi pe "Aura protejată lui"
— Lăsa-mă în pace !
Cuvintele mele stărnesc mirarea ei. Cu toate acestea pleacă, pașii îi tirăște trupul și-l îngenuche la fiecare cretă, trupul ei înstrăinat, nu fiecare zi. Pornește și eu către casă. Picioarul mi alunecă pe pământul unei frunze și cad. Din urmă vine el, mă ajută să-mi fixez iarăși trupul pe stâlpi.

— Fii mai atentă, mai ales mine !
Apoi se îndepărtează. Am rămas oboșită ca după o noapte de nesomn. Nu știu dacă mă simt bine sau rău. Mă simt ca un manechin de plastic și mi se pare curios că aerul a devenit lichid, lichid grozav de murdar, singe, ce curge acum din gurașul meu. Și mi se mai pare curios că tot mezez încă pe pământ în acest mers brusc. Când că e cald, din timp mi se părăsesc gândurile fierbinți. La ceasă un disc se rotește necontenit, iar privirea căută un sprijin. A doua zi a fost de fapt noaptea. Am stat în casă cu perdelele trase și am băut ceai. Când am revenit între zidurile albe fetele înpletite vorbe. Mi le-au spus și mie. Am rîs :

— Și cine îți îndreptă ?
— "Aura" mi-au răspuns ele. S-a speriat că înto- dimineată a îmbrăcat o rochie de fetiță peste un trup de femeie și a tipat în loc să arunce o floare de bănușie peste normantul copilăriei. A vorbit și acum stă tot orășul.

— Mă simt nu mai știu nimic. Ploaia și eu astăzi o dată cu toată lumea, astăzi s-a deschis ușa și s-a aprins în pragul ei vinovatul. Cineva s-a strecurat până la mine. M-a luat de braț.
— Ce faci ?
— Respir cel mai bun lucru în clipa de față.
— Spuneai că nu vii la proces. Mie îmi pare rău de ei.

— Numai dacă te simți vinovată cu ceva vorbești așa. Altfel ț-ar pare rău.
— Altfel mi-ar pare rău. De ce să-mi pară rău ? Îi urăsc.
— Ploaia pare că s-a liniștit. Nu se mai aude decât tipatul păsărilor negre și al neliniștii. Mă simt grozav de străină cu toate că în mulțime, asta cîntec, mă cunoaște și crede că ar trebui să-mi pară rău. Nimeni nu se mișcă, doar ca la o adiere de vînt un zvon.
— Parcă se mișcă ceva.
— Nu se scurge în pământ ploaia.
— Totuși...
— Nu, nu e nimic.
— Oamenii s-au învîțat că sună că nu e nimic. Găsesc pe trupul lor urme de cancer și spun. "Nu e nimic, e o infecție". Se despart și în cele două minute unite string o minciună. "Nu e nimic o să ne mai găsim". Ploaia a început din nou să curgă posomorâtă, ca într-o curte de mănăstire. Aceași persoană se apropie iarăși de mine.

— De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

— Procesul s-a sfîrșit și simt că mă apasă o amără-dine asemănătoare unui bot de hirtie.
— Săracul săracul, îmi curg vorbele peste buzele amorțite de lăcrimile ploii, iar oamenii din jur mă blicuesc cu privirile lor de ură.
— Săracul ? aude întrebându-se el. Cu toate acestea conținutii să-spun :
— Săracul, săracul.

— O femeie se desprinde din mulțime și țipă, dar țipatul ei nu are putere să oredă zgornit zăpăcit al masinii, nici rostogolirea necontenită a roților peste ridurile străzii. În sfîrșit am reușit să pînc cu hohote de rîs și țug acum în urma masinii cu pînă.

— De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

— Procesul s-a sfîrșit și simt că mă apasă o amără-dine asemănătoare unui bot de hirtie.
— Săracul săracul, îmi curg vorbele peste buzele amorțite de lăcrimile ploii, iar oamenii din jur mă blicuesc cu privirile lor de ură.
— Săracul ? aude întrebându-se el. Cu toate acestea conținutii să-spun :
— Săracul, săracul.

— O femeie se desprinde din mulțime și țipă, dar țipatul ei nu are putere să oredă zgornit zăpăcit al masinii, nici rostogolirea necontenită a roților peste ridurile străzii. În sfîrșit am reușit să pînc cu hohote de rîs și țug acum în urma masinii cu pînă.

— De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

Poeți iugoslavi

Tăcerea poetilor

Într-o dimineață fierbinte de vară
Profetul s-a spălat pînă la briu
Cu rouă de pe iarba cea mai rară
Apoi s-a scufundat în cada de grîu.

De-acolo a-nceput să procească
În limbi pămîntști și în limbi păsărești,
Iar cuvintele lui se porniră să crească
Pînă în pragul vămlor cerești.

Se așezară, sfioase, cu un clinchet ușor
Pe spinarea curbuleului și nu mai plecară,
Păsările le ciugulesc, citeadată, în zbor,
Dar numai la ceasul de seară.

Atunci, poezii purtate ca de un duh
Aleargă să le prindă, albi fluturi în plasă,
Dar miinile lor se frîng în văzduh,
Ca o horbă de mătasă.

Stringindu-și tristetea în ulcioare de lemn,

Ei se închid în tăcere golul sfînt al
făpturii,
Iar tăcerea lor este chiar extatecul semn
Izvorit din străfundul Naturii.

Semn de întrebare...

Nu putem desluși nici un semn, nici o veste,
Din tainica inorogului povește ?
Se spune că s-a ivit din funduri de mare.
Făptură să fie sau arătare ?

Uneori mi se pare cornul de aur
Semnul Preamăritului taur,
Jerfii Domnului în timpuri vechi
Alteori, mi se pare, după urechile-i late
Că ar fi asinul plin de înțelepciune
Purtînd pe spinarea-i sfîntă, ca un prinos,
Pe stăpînul luminii, prin trîmul de jos.
Ochiul lui ca o scoică de mare

MIHAI AVRAMESCU

Lucesc, himeric, din depărtare
Parcă ar vrea în orbitele lui să culegă
Inima timpului, veșnicia pribegă.

Iar noaptea parcă și-ar desface aripi
nevăzute,
Fluturînd peste lucruri, peste semne
pierdute,

Ca să piară iarăși în funduri de mare.
Făptură să fie, sau arătare ?!

Dor de duca

De cîte ori îmi amintesc
De casa părintească, de vadul strămo-
șesc

Mă cuprinde ca o nălucă
Năpraznicul dor de ducă.

Aș vrea să-ncalec fără de veste,
Dar arămărușul nu-i dect o poveste,
Știu, prea bine că totul e-zad
Mașina nu intră-n tărîmul legendar.

versuri

ȘTEFAN RADOE

Cîntec

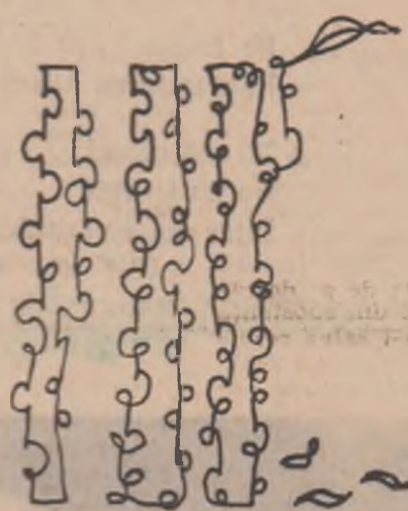
Mamă neagră,
lume mare :
riu de riu
se-adună ape
să ne taie,
să ne sape,
să ne urce
în picioare.
Mamă neagră,
lume mare :
incoltine-ar
iarba-n gură,
zarea-n dinți
și piatra-n piept.
Mamă neagră,
lume mare :
ne e somn
de depărtat
și de altă legănare.

Vraja

Un somn de sănii
se coboară-n noi.
Ne aruncăm zăpezii,
ninsă-n începuturi,
plini de culoarea
contopirii
ce-o lasă vraja
treceții prin văi.
Căsușii focari
se umple de lăcut,
cînd visul disperării
ne-afîră
de-o frînghie,
deasupra nemăsurii
de haos petrecut.

Caleașca

În caleașca
din balconi
putrezește
— a putrezeit
verde viziliu.
Lampa-n poartă
— a atipit.
Căii-s de soțan.
Trece mort
un orologiu
peste mii de ani.
Lume-aialtă-i surdă.
Cine vrea
s-audă.

EMIL CIURARU

Puls

În parc
coboară
flori cu săruturi,
risteți arămii
și țuigi de zăpadă
cu așteptări de verde
și de muguri.

Peste seri invinețite de durere,
curg
lăcrile albe
trezite în cîntec de iarnă
cu „Florile dalbe”.

Un nor
s-a rostogolit
pînă rămas anul
impărînd
inegal
și încet
melancolie
în ciudatul puls
de poet.

La poarta inimii mele

În sfînte aduceri aminte
pupilele ochilor dor
simțirea-i vioara
ce cîntă pe strune
durute cuvînta

Ades
la nechemata poartă
a inimii mele
vin lacrimi fierbinți.

Mamă,
trimite
dulcele cîntec uitat
al copilăriei
acum,
cînd pe cer
imensele stele
gînduri senine revarsă
la poarta inimii mele.

Memento

Mă chem prin bucurie topită-n
mătasă, cînd
luna cu brațe de raze coboară
seninul

din lebede albe în fete,
ne e somn
de depărtat
și de altă legănare.

Tîrziu
după ruperea nopții în două, destinul
în lăceteri privea prin ochane
de rouă
din jumătatea de noaptea,
în jumătatea de zi.

GH ANCA

Parinior

Noi eram la Parinior
în zile cu ploii și nor,
în orgii ne veseleam
aruncam focuri pe geam.
Văgăuni vîrșasem noi
în mirosul de copoi,
lupi și iepuri păguboși
să trimitem la strămoși.
Tatăl nostru, mama mea,
reveniră să ne ia.
Ramuri cînd jucau la piept
și il coacă lung și drept.
Și-ntr-un abur nevăzută
ca băuți au dispărut.
Băteam ritmul din picior
căci seara, în Parinior...

Osci...

Oscilează pentru ultima oară
vene-picioare de cocostic
ce se lipeșc, de craniul zboară,
cu poduri de oase pe firg.
Invie agale pe cîmp
rana acoperită cu păcură,
măsoarele se mai strîng
prin mușuroaiele
De-a iarna în măgură.
Măcar de moină corbii să-i saturi,
să știi cum s-au fîrît peste omăt
alte păsări prefăcute-n codobaturii,
în buințe cu ochii îndărăt.

Toarceți

Toarceți, toarceți, e nebună
mama noastră cea bătrînă
Cu sperietori se gătește
Sub apă zvîrlie ea copii să prindă
pește.

Unul după altul, fîie,
toarceți cînepa-n neștire.

Jurnal

Țigănci sărace, babe,
Două țigănci orbe.

Merge prima. Merge prima,
e călcată cu mașina.
Se cunoaște cît plătește
un boier cu ochi de pește,
pentru baba oarbă
cu autopsia-n grabă :
pomană, îngropăciune,
fiică în adopțiune
măritată de minune.
Însă ce ținuse minte
oarba doi : o tughămintă,
să o calce și pe ea,
pomană să i se dea.
La un timp, adevărat,
guri nemartore-au mîncat.

Că bătrîna care vede
nici acum din gust n-o pierde.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

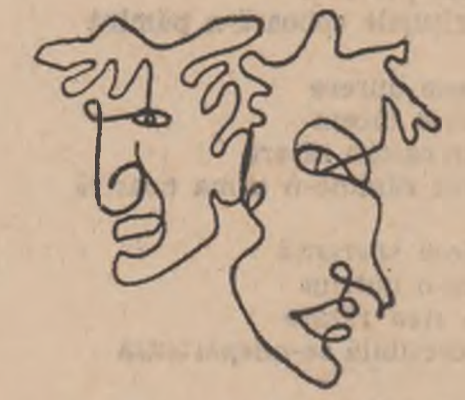
De ce-ai plecat tu ? ascultă e vinovată și Aura.
— Posibil, răspund și îmi spun în zîmb că îl urăsc cu toate că ea crede că ar trebui să-mi pară rău. Un zvon trezește din așteptare mulțimea.
— Vine !
— Cînd ?
— Acum.
— Ușa rămîne totuși închisă.
— Cine a spus că vine ? întreb.
— Nimeni, răspund ei. Toti am spus.
În momentul acesta se deschide ușa. Apare un polițist, apoi el, apoi altul.

ALEX. GRIGORE

Cumpăna se limpezește în umerii mei
ca ochiul de pasăre prin ochi de
cenușă,
lacrima călînd pre lacrima ei
veghea cu spinii golgotei în gușă.

Doar cuvîntul păstrează abur neviu
parcă ținește un clopot sub ape
și aștept cu limbă de moarte în pustiu
nevăzutele leșpezi să crape.

Și aștept cu limbă de moarte, aștept
lumina pîntecului ei să mi se închine
o, cum se limpezește umărul drept...

Fie nesomn în nisipul moale
numele moară odată cu singele
marții să-și uite lopețile pe maluri
și să se încaiere cu apele ca șobolanii
cu neviul cu pinea în numele
păsărilor care nu se mai întorc
îngă craniul meu unicul prieten
cu pinea dinaintea desertului
să-mi fie rețezate orbitele
și lacrima și pămîntul de-apoi

Numai eu viul eu pinea preocupată

Sarea pămîntului se coace în gleznă
miini de prieteni culcă otrava în ouz
deasupra flintinilor orbe deasupra
cumpăna-asteaptă păsări minuloare
și crapă ochiul șopîrelor. Doamna
binecuvîntează pîntecul ei lehoz.

Sarea pămîntului se coace în gleznă
miini de prieteni culcă otrava în ouz
deasupra flintinilor orbe deasupra
cumpăna-asteaptă păsări minuloare
și crapă ochiul șopîrelor. Doamna
binecuvîntează pîntecul ei lehoz.

BORIS MEHR

Fugă

Întîi pe două,
Apoi pe șapte,
Din mai repede,
Din frunțile netede
Căzura chipurile
Ochii și buzele
Prin mușuroaiele
Cu termitele.
Frunțile-s iuti,
De-a joacă-telea
Se încaie cine
Nu are picioarele,
Nu are coatele
Bune de fugă.

BORIS MEHR

Mai sus

larba se înalță mai sus de pămînt,
Copacii mai sus de iarbă,
Păsările mai sus de copaci,
Zeii din cer mai sus de păsări,
Iar noi stăm în casă
Și ne căjărăm
Unii mai sus decît alții.

Sculptură

Tărie de piatră
În coapsle drepte,
Șira spinării —
Scară cu trepte.
În ceață înfiptă
E poartă de rai,
Ochii sînt paznici —
Mauri fără grai.

În umeri se-nodoaie
O lebedă albă,
Siniu-s argintii
Prinși pe o salbă,
În degete sună cornul de iale,
Plînge în trup-i
Lut de oale.
Mort e Artistul.
Pe săli de muzee
Și-asteaptă amanțul
Lutoasa femeie.

Ov. Macarenco : — Îmi trimite două schițe, tocmai din Brăila, și avocat fiind îmi cere „un răspuns fără echivoc. Cu motivările de rigoare, bineînțelese, ca la tribunalul. Drept să spun, m-au trecut fiorii. În momentul de față sînt prins într-un proces la tribunalul sectorului 7 din București. Pirif. Pentru c-aș fi lezată persoana morală a șefului ospătarilor din Capitală. Știu, care va să zică, ce-nseamnă un răspuns scurt, precis și la obiect. Iată-l : schița Ploaia, stimată tovarășe avocat, e naivă, lucrată prea mult din... puncte, puncte și frînturi de frază întoarse pe tipicul „frumosului scriștii”. Exemplu : „Dar nimeni nu știa că numai ploaia de vară făcuse tot. Oamenii o și uitaseră trezind grăbiți unul pe lingă altul spre problemele lor de fiecare zi ce le mai rămînea din clipa ce o avea fiecare”. Apropo, ce părere ai de faptul că în cîmpia Brăilei, n-a căzut o picătură de ploaie din luna iulie ? Cealaltă schiță, „Orbul”, e un fel de prelucrare necreatoare a unei anecdote pipărate. Aștept alte bucați.

Virgil Popescu : — Incurci povestea chiar din titlu. În loc de Contabilă ai scris Cotabilă și pe parcurs mi-am dat seama că prea „frumoasa Bela e într-adevăr cotabilă. Faptul în sine, așa cum l-ai descris, interesează mai mult militia decît literatura. În „Vederrile” (cărți postale ilustrate) am întîlnit decît peisaje ba-

onale. Exact ca-n acelea tipărite de Editura Meridiană.

C. Brîndușoiu : — „candidează la facultatea esului” și îmi trimite un fragment „dornic să audiez la posta redacției părerea dumitale” (a mea adică). Întîi, un fragment din fragment : „Nesinuciderea”. Dacă ai venit în viață fără să vrei, tot așa va trebui să și pleci. Fără să vrei. Nu să vrei. Aceasta e negarea sinuciderei. (ca să vezi că există leac la toate. n.n.) A veni în viață nu este dictatură, e doar rezultatul altei vieți ce presupune fără ocol, unirea. Să te naști la vrerea cuiva este imposibil. Să faci ce vrei cu viața ta este inuman. E contra ta și mai ales a omenirii ! Dai un exemplu rău de urmat pe treptele vieții milenare. E destul unul să se sinucidă și se naște chemarea provocatoare a celor nu fără judecată, ci a celor pripiți și chiar prea considerăți autoghiatori, atodumnezei. Se întîmplă accidente, e lucru nefiresc (teza ai împrumutat-o de la Direcția circulației, de ce n-ai făcut trimiteri în subsoț ? n.n.) e întîmplare ce cauzează, lezează sau chiar distruge întîmplarea vieții. Și acum răspunsul : trimite-mi urgent întreg esul.

Costi Apon : — „La chioscul „Buună ziua” — o trăsne care m-a amuzat. Te rog să-mi trimiți și alte lucrări, dar să nu te mai prind cu pitigăile de felul : „vă rog să lecturați o încercare nedumerită de a scrie proză, la o vîrstă a îndrăznelii, zdruncinată uneori, adevărat, cam rar, de poezia scrisului”. Din schiță am înțeles că îți să vorbești curat românește. Atunci ?!

ARIEL 17 X : — Schița „Mergînd singur” m-a convins că ai în față drum lung pînă să publici. Nădăjduiesc că asta nu te sperie. În finalul schiței spui : „A doua zi aveam să plec în concediu la Galați. Aveam să părăsesc orașul dintre munți pentru portul de pe malul Dunării, unde mi-am legănat copilăria, printre salcîmii lui Sebastian, zgomotele ruginitie ale tramvaielor și sirenele grave ale vapoarelor”. Eroare. Sebastian era din Brăila. Acesta e orașul cu salcîmi. Galații — dacă ai fost vreodată pe acolo — e orașul teilor. Am făcut precizarea în calitate de brăilean, care a trăit cîțiva ani și la Galați.

Fănuș NEAGU

poeme

de Vasko Popa

*
Ridicăm mîinile
Strada urcă în cer
Coborîm privirile
Acoperișurile coboară-n pămînt

Din fiece durere
Pe care-o tăcem
Cîte-un castan răsare
Și tainic rămîne-n urma noastră

Din fiece speranță
Pe care-o nutrim
Cîte-o stea răsare
Și inaccesibilă se-ndepărtează

Auzi glonțele
Ce-n jurul capului ne dă tîrcoale
Auzi glonțele
Ce sărutarea ne-o pîndește

*
Te plimbi neliniștită
Pe gingiile mele

Sub nevăzutele gratii
Ale buzelor tale
Cuvintele-mi nude îngheață

Smulgem clipele
De sub oarbe fierăstraie

Trist mîinile tale
Intr-ale mele se revarsă
Văzduhu-i de nestrăbătut

*
Freamătă mînușile verzi
Pe crengile aleii

Seara ne poartă la subțioară
Pe calea fără de urme

Ingenunchează ploaia
Sub ferestre-ndepărtate

Ogrăzile ies din porți
Și lung privesc în urma noastră

*
La răscuri
Gingiile zilei
Ni se-nfilnesc violete

Capul de-mi întorc
Soarele va cădea de pe ram

Ți-ai îngropat surisurile
În palmele mele
Cum să le redau viața

Umbra mi-e tot mai grea
Cineva îi leagă aripile

Blîndă ochii-ți deschizi
Tăcută m-ascunzi
În neștire mă caută noaptea

La capătul aleii
Platanu-și aprinde țigara

*
Străzile privirilor tale
N-au capăt

Rîndunicile ochilor tăi
Nu coboară spre sud

Plopii din pieptul tău
Nu pierd frunzele

Pe cerul vorbelor tale
Soarele nu apune

*
Casele și-au răsfrînt amare
Buzunarele odăilor
Vîntului să le scoctoacească

De-a lungul coastelor noastre
Felinarele străzii
Dezbracă haine de singe

Două file de ziar sintem
Nemilos lipite
Pe rana serii

Aprinse păsări
De pe sprincenele mele
Pe umeri ți-au căzut

*
De n-ar fi ochii tăi
Nici cer n-ar fi
În căsuța noastră

De n-ar fi risul tău
Niciînd zidurile
Din ochi n-ar dispărea

De n-ar fi privighetorile tale
Niciînd sălcicile
Tandre n-ar trece pragul

De n-ar fi mîinile tale
Niciînd soarele
În visul nostru n-ar innopta

*
În mare aș dormi
În sprincene-ți inot

Pe trotuar aș înflori
În mersu-ți desenez alei

În cer mi-aș reveni din vis
În risul tău culcuș mi-aștern

Nevăzută aș dansa
În inima ta mă-nchid

Te-aș răpi din liniște
În cîntec te îmbrac

*
Ful de zăpadă ești
Că liniștea din juru-mi
O faci să cînte

Ram înflorit ești
Ce-mi aprinzi
Surisul pe buze

Furtună ești de vară
Ce-mi dă,
și-mi frînge, aripi

Gutuie coaptă ești
Ce-mi cade-n inimă
Adînc

*
Ziua noastră e-un verde măr
Despicat în două

Te privesc
Tu nu mă vezi
Între noi e orbul soare

Pe trepte
Îmbrățișarea noastră răstîgnită

Tu mă chemi
Eu nu te-aud
Între noi e văzduhul surd

Prin vitrine
Buzele-mi cată
Surisul tău

La răsplintii
Sărutul nostru sfîrtecat

Ți-am dat mîna
Tu nu o simți
Nimicul te-a îmbrățișat

Pe ulițe
Lacrima ta caută
Ochii mei

Seara ochiul meu mort
Cu moarta-ți zi se întîlnește

Ci doar în vis
Ne preumblăm pe-aceleași căi

Umblu
De la o mină la cealaltă
Unde ești

Te-aș îmbrățișa
Îmbrățișez absența ta
Ți-aș săruta vocea
Aud risul depărtărilor
Buzele mi-au sfișiat fața

Din palmele mele secate
Strălucitoare se-arată
Aș vrea să te văd
Și ochii-mi acopăr

Umblu
De la o timplă la cealaltă
Unde ești

*
Tulburi coridoare se scurg
Dinspre gene brăzdîndu-ne fața

Cu apriga sirmă încinsă
Minia gîndul ne țivește

Zbîrlite foarfeci
Deasupra vorbelor neînarmate

Otrăvitoare ploaia veșniciei
Mușcă din noi cu lăcomie

*
În brațe zi bogată
Ți-aduc
Brazi tineri de-a lungul privirii tale
Sădesc

Prin orașele tăcerii tale
Rătăcesc
De pe sprincene roua-ți
Culeg

Noaptea zveltă de mijloc
Ți-o frîng
Zori treze de pe-acoperișuri
Chem

*
Pașii tăi cu trotuarul
Povestesc

Pașii tăi cîntă
În trupul meu

Desculți pașii tăi înveselesc
Sfîelnica rouă

Și adînci lasă urme
În zăpada visului meu

*
Astea-ți sînt buzele
Ce le-napoiez
Gitului tău

Astea-mi sînt razele de lună
Ce le dezbrac
De pe umerii tăi

Ne-am pierdut
În necuprinsele păduri
Ale-nfilnirii noastre

În palmele mele
Apun și răsar
Obrajii tăi

În gîtlejul tău
Se-aprind și se sting
Arzătoarele-mi stele

Ne-am regăsit
Pe d-aurita colină
Departate în noi

*
De pe trup amurgu-mi dezbrac
Ziua mi-a regăsit chipul
Vîntul mi-a înveselit părul

Privirea uimită-mi înfrunzește
Umbra se iscă din soare
La pragul inimii stă lumea

De-a lungul văilor albastre
Din nou cobor în vocea ta clară
S-aduc lanterna noastră fermecată

Din ciclul „Kora”

În românește de Ioan PEIANOV

LUCEAFĂRUL

Revistă editată de
UNIUNEA SCRITORILOR
din REPUBLICA SOCIALISTĂ
ROMÂNIA

Redactor șef : Ștefan Bănuțescu
Redactori șefi adjuncți :
Cezar Baltag, Fănuș Neagu,
Nichita Stănescu
Secretar general de redacție :
Constantin Toiu

REDACTIA :
București Bd. Ana Ipătescu 15
Telefon : 11.51.54 ; 12.16.10

ADMINISTRAȚIA :
Șoseaua Kiseleff 10, tel. 18.33.99

ABONAMENTELE :
3 luni — 13 lei ; 6 luni — 26 lei ; 1 an — 52 lei

Tiparul executat la
COMBINATUL POLIGRAFIC „CASA SCINTEII”

Prezentarea grafică : Mircea Popescu
Paginator : Nicolae Ioa.